

Armoede in Elburg, Oldebroek, Hattem en Heerde

Beleving van armoede door
opvoeders en jongeren

Kenniscabier

Jodi Mak
Meintje van Dijk

Met medewerking van
Jessica van den Toorn
Trudi Nederland

Armoede in Elburg, Oldebroek, Hattem en Heerde

Beleving van armoede door opvoeders en jongeren

Jodi Mak
Meintje van Dijk

Met medewerking van:
Jessica van der Toorn
Trudi Nederland

Juni 2014

Inhoud

1	Achtergrond van het onderzoek	5
2	Elburg: armoede volgens opvoeders	6
2.1	Achtergrond respondenten	6
2.2	Beleving armoede	7
2.3	Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets te kort komen	8
2.4	Tips voor andere opvoeders met weinig geld	9
2.5	Arme gezinnen in de omgeving	9
2.6	Praten over geld	10
2.7	Mogelijkheden en beperkingen	11
2.8	Activiteiten	12
2.9	Dingen kunnen betalen	12
2.10	Adviezen aan de gemeente	13
2.11	Overige opmerkingen	14
2.12	Conclusies	15
3	Elburg: armoede volgens jongeren	17
3.1	Achtergrond respondenten	17
3.2	Beleving armoede	17
3.3	Bijbaantje	18
3.4	Geld afgeven aan ouders	18
3.5	Tips voor andere jongeren met weinig geld	18
3.6	Beeld over de situatie in de toekomst	18
3.7	Omgaan met vrienden	19
3.8	Arme jongeren in de omgeving	19
3.9	Activiteiten	20
3.10	Met ouders praten over geld	20
3.11	Thuisituatie	21
3.12	Adviezen aan de gemeente	22
3.13	Overige opmerkingen	23
3.14	Conclusies	23
4	Oldebroek: Armoede volgens opvoeders	25
4.1	Achtergrond respondenten	25
4.2	Beleving armoede	26
4.3	Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets tekort komen	27
4.4	Tips voor andere opvoeders met weinig geld	28
4.5	Arme gezinnen in de omgeving	28
4.6	Praten over geld	29
4.7	Mogelijkheden en beperkingen	29
4.8	Activiteiten	30
4.9	Dingen kunnen betalen	31
4.10	Adviezen aan de gemeente	32
4.11	Overige opmerkingen	33
4.12	Conclusies	33

5	Oldebroek: Armoede volgens jongeren	35
5.1	Achtergrond respondenten	35
5.2	Beleving armoede	35
5.3	Bijbaantje	36
5.4	Geld afgeven aan ouders	36
5.5	Tips voor andere jongeren met weinig geld	37
5.6	Beeld over de situatie in de toekomst	37
5.7	Omgaan met vrienden	37
5.8	Arme jongeren in de omgeving	38
5.9	Activiteiten	38
5.10	Met ouders praten over geld	39
5.11	Thuisituatie	40
5.12	Adviezen aan de gemeente	41
5.13	Overige opmerkingen	42
5.14	Conclusies	42
6	Hattem: armoede volgens opvoeders	43
6.1	Achtergrond respondenten	43
6.2	Beleving armoede	44
6.3	Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets tekort komen	44
6.4	Tips voor andere opvoeders met weinig geld	45
6.5	Arme gezinnen in de omgeving	46
6.6	Praten over geld	46
6.7	Mogelijkheden en beperkingen	47
6.8	Activiteiten	48
6.9	Dingen kunnen betalen	49
6.10	Adviezen aan de gemeente	49
6.11	Overige opmerkingen	49
6.12	Conclusies	50
7	Heerde: armoede volgens opvoeders	51
7.1	Achtergrond respondenten	51
7.2	Beleving armoede	52
7.3	Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets tekort komen	52
7.4	Tips voor andere opvoeders met weinig geld	53
7.5	Arme gezinnen in de omgeving	53
7.6	Praten over geld	53
7.7	Mogelijkheden en beperkingen	54
7.8	Activiteiten	54
7.9	Dingen kunnen betalen	55
7.10	Adviezen aan de gemeente	56
7.11	Overige opmerkingen	56
7.12	Conclusies	57

8	Heerde: armoede volgens jongeren	59
8.1	Achtergrond respondenten	59
8.2	Beleving armoede	59
8.3	Bijbaantje	60
8.4	Geld afgeven aan ouders	60
8.5	Tips voor andere jongeren met weinig geld	60
8.6	Beeld over de situatie in de toekomst	61
8.7	Omgaan met vrienden	61
8.8	Arme jongeren in de omgeving	62
8.9	Activiteiten	62
8.10	Met ouders praten over geld	63
8.11	Thuisituatie	64
8.12	Adviezen aan de gemeente	65
8.13	Overige opmerkingen	65
8.14	Conclusies	66
	Aanbevelingen voor de vier gemeenten naar aanleiding van het onderzoek	67
	Literatuur	69
	Bijlagen	
	1 Vragenlijst opvoeders	71
	2 Vragenlijst jongeren	76

1 *Achtergrond van het onderzoek*

Het percentage 0 t/m 17-jarigen dat in een uitkeringsgezin leeft stijgt in Nederland. De aanhoudende economische malaise zorgt voor zorgwekkende vooruitzichten. In het najaar van 2013 hebben de gemeenten Elburg, Oldebroek, Hattem en Heerde het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om ondersteuning bij een onderzoek onder opvoeders en jongeren die in armoede leven. Aanleiding was een motie in de gemeenteraad van Elburg. In de gemeente Elburg steeg het percentage kinderen in een uitkeringsgezin van 2,03% in 2010 naar 2,04% in 2012, in Heerde van 2,03% naar 2,34%, in Hattem van 2,21% naar 2,65%. In Oldebroek was er de laatste jaren sprake van een daling; daar leeft in 2012 1,84% van de 0 t/m 17-jarigen in een uitkeringsgezin (Kinderen in Tel, 2012; 2014).

De gemeenten willen graag weten of de middelen goed besteed worden en hoe groot de problematiek is. De gemeenten willen meer specifiek antwoord op de volgende vragen:

1. Wat betekent armoede voor opvoeders en jongeren, wat zijn problemen die zij ervaren en hoe gaan ze hiermee om?
2. Hoe gaan opvoeders en jongeren om met de gevolgen van armoede en wat zijn mogelijke oplossingen voor deze problemen?
3. Voorziet het huidige minimabeleid in de behoeften van de doelgroep?
4. Wat zijn belangrijke aanbevelingen om de consequenties van armoede voor opvoeders en jongeren te beperken?

Om inzicht te krijgen in hoe kinderen en opvoeders armoede beleven, is een online vragenlijst uitgezet. Deze gestandaardiseerde vragenlijst is ontwikkeld door het Verwey-Jonker Instituut en gebaseerd op de vragenlijst die is gebruikt in het recente landelijke onderzoek naar armoede dat voor de Kinderombudsman werd uitgevoerd (Steketee et. al. 2013). De vragen zijn gerelateerd aan het aanbod in de betreffende gemeenten gericht op opvoeders en jongeren in armoede.

De gemeenten attendeerden opvoeders en jongeren op de vragenlijsten via allerlei organisaties en kanalen: voedselbank, diaconieën van kerken, CJG's, scholen, kinderopvanginstellingen, MEE, maatschappelijk werk, huis-aan-huis, de internetpagina en Facebook van de gemeente, betrokken partijen bij schuldhulpverlening, direct aanschrijven van de doelgroep.

De opvoeders en jongeren konden via de vragenlijst hun verhaal kwijt. De gemeenten kunnen de antwoorden op de vragen gebruiken voor de standpuntbepaling in de beleidsvoorbereiding. Enkele respondenten hebben de vragenlijst op papier ingevuld. Deze vragenlijsten zijn vervolgens door vertegenwoordigers van de gemeenten handmatig in het online systeem ingevoerd. De onderzoekers hebben de antwoorden op de vragen in het computergestuurde kwantitatieve analyseprogramma SPSS verwerkt en vervolgens geanalyseerd en weergegeven in voorliggend verslag.

De respons is dusdanig dat dit in de gemeente Oldebroek een representatief beeld geeft en in de gemeenten Elburg en Hattem een bijna representatief beeld. De resultaten onder de opvoeders in Heerde en de jongeren in Oldebroek, Elburg, Heerde en Hattem geven een indicatie. De opbrengst geeft uiteindelijk inzicht in wat armoede voor jongeren en opvoeders betekent en waar zij het meeste last van hebben. De resultaten kunnen bijdragen aan de uitwerking van de armoedevisie in de vier gemeenten. In Hattem was de respons onder jongeren te laag om hier in dit rapport weer te geven, ondanks de zeer vele inspanningen die gedaan zijn (wervingsbrief en schriftelijke versie van vragenlijsten verzonden naar bijstandsgerechtigden en burgers die gebruik maken van de minimaregelingen (<120% minimum), vragenlijsten geplaatst op website gemeente, artikel op gemeentepagina Veluwe-land, schriftelijke exemplaren balie stadhuis, interviews met beleidsmedewerkers en wethouder, vragenlijsten op website CJG, jongerenwerker heeft vragenlijsten ingedeeld, alle scholen, verenigingen en diakonaal platform kerken zijn op de hoogte gesteld, alle Hattemers die gebruik maken van de voedselbank zijn benaderd, taalcoaches Vluchtelingencontact zijn ingezet). In zijn algemeenheid denkt de gemeente Hattem dat mogelijk de cultuur (veel binnenskamers houden) en laaggeletterdheid een

oorzaak zouden kunnen zijn van het niet invullen van de enquête. Ook in Heerde was de respons later dan verwacht terwijl daar, net als in de andere vier gemeenten, ook veel geïnvesteerd is in de wer-
ving. Daar is geflyerd bij huisartsenposten en in supermarkten, is er op de website aandacht aan
bested, zijn schriftelijke vragenlijsten bij gemeente en maatschappelijke organisaties neergelegd en
scholen, verenigingen, en cliëntenbestanden aangeschreven.

Het verslag bestaat uit vier delen. Per deel beschrijven we de resultaten van een gemeente: eerst
die van de opvoeders, daarna die van de jongeren. We sluiten het geheel af met aanbevelingen voor
beleidsverbetering.

2 *Elburg: armoede volgens opvoeders*

2.1 *Achtergrond respondenten*

Vanuit Kinderen in Tel hebben is bekend dat er in 2012 in Elburg zestig huishoudens met kinderen tot
18 jaar zijn met een maximum van 105% van het sociaal minimum. De cijfers over het aantal gezinnen
dat tot de 110%-norm moet rondkomen zijn nergens exact bekend, maar geschat wordt dat dit rond de
negentig gezinnen zijn. Drieënveertig opvoeders hebben de vragenlijst ingevuld; de respons is 47% en
daarmee bijna representatief. Van de 43 opvoeders die de vragenlijst hebben ingevuld, is een deel (12)
samenwonend of gehuwd met kinderen tussen de 0 en 10 jaar, gevolgd door alleenstaanden met
kind(eren) tussen de 11 en 19 jaar (8) en alleenstaanden met kind(eren) tussen de 0 en 10 jaar (7). Van
de opvoeders die 'anders' hebben aangekruist (7), woont het grootste deel (4) samen met een partner
en kinderen tussen de 0 en 18 jaar.

Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tus- sen de 0 en 10 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tus- sen de 11 en 18 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) boven de 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) tussen 0 en 10 jaar	Alleen- staande met kind(eren) tussen 11 en 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) boven de 18 jaar	Anders
12	3	3	7	8	3	7

Bij de vraag wat de achtergrond is van de financiële situatie van hun gezin konden de opvoeders
meerdere antwoorden invullen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de uitkomsten. Achten-
dertig van de 43 respondenten zien ziekte van een van de gezinsleden als reden voor hun financiële
situatie. Ook noemen 37 opvoeders als reden dat de partner geen betaald werk heeft, terwijl 27
opvoeders hun eigen gebrek aan betaald werk als reden voor hun financiële situatie zien. Daarnaast
spelen schulden (36) en een scheiding (34) ook een rol volgens de meeste respondenten. Redenen die
respondenten noemen in de 'anders' categorie, betreffen arbeidsongeschiktheid, verlaging van het
loon, leven van een uitkering, het zijn van een zzp'er, of ondergedoken zijn voor een ex-partner.

Partner geen betaald werk	Zelf geen betaald werk	Schulden	Ziekte van een van de gezinsleden	Scheiding	Anders
37	27	36	38	34	32

De meeste opvoeders (28) weten niet wanneer de financiële situatie van het gezin verbeterd zal zijn of
denken dat dit langer dan een jaar zal duren (7). Geen van de respondenten is van mening dat zijn of
haar financiële situatie binnen een maand verbetert.

2.2 Beleving armoede

Vierentwintig van de 43 respondenten hebben in een paar zinnen aangegeven hoe het voor hen als opvoeders is om weinig geld te hebben. Woorden als “moeilijk”, “ellendig”, “frustrerend”, “lastig” en “zwaar” komen vaak naar voren.

Veel opvoeders halen aan dat ze het vervelend vinden dat ze hun kinderen niet alles kunnen bieden:

“Het is vreselijk om je kind niet te kunnen bieden wat nodig is.”

“Heel vervelend. Je wilt je kids soms iets geven, maar dat gaat niet altijd helaas.”

“Dat ik mijn kinderen geen vakantie of dagje weg kan bieden, omdat daar geen geld voor is.”

“Het is heel moeilijk, soms vroegen onze kinderen om te gaan winkelen, maar dat kunnen wij niet door onze financiële problemen, of uit te gaan. Dat willen wij graag, maar helaas kunnen wij niet.”

“Lastig, je kunt je kinderen niet datgene geven wat nodig is.”

“Zwaar want ik heb de opvoeding van 3 kinderen en zou ze soms net eens iets extra's willen kunnen geven.”

Ook omschrijft een groot aantal van de opvoeders hun situatie als ‘constant zorgen hebben’ en ‘ bezig zijn met afwegen of dingen wel of niet gekocht kunnen worden’:

“Altijd maar puzzelen met weinig geld en alles wordt alleen maar duurder.”

“Elke dag nadenken hoe je met het geld rond moet komen.”

“Het is lastig om steeds te wikken en te wegen welke kosten je als eerste zal voldoen.”

“Het is erg frustrerend als je bij de supermarkt bent of in een kledingzaak en je ziet dat je weekgeld alweer bijna op is.”

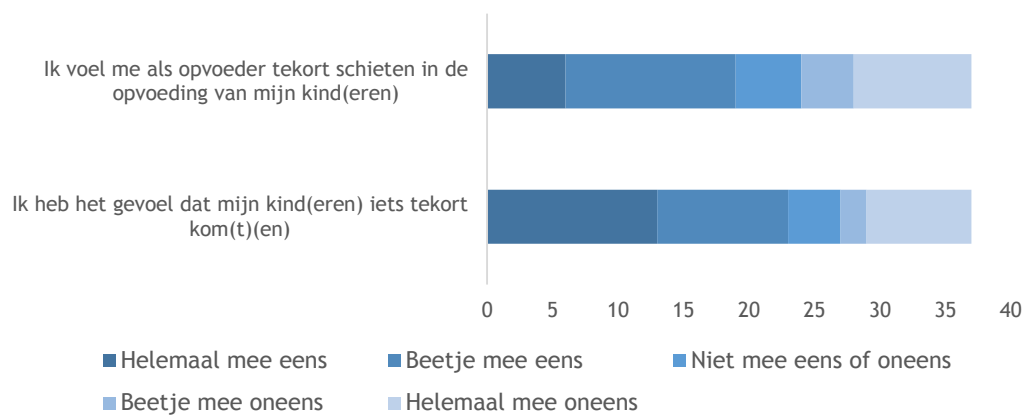
“Altijd de laatste eindjes aan elkaar moeten knopen is een dagelijkse bezigheid en iets wat constant in je hoofd omgaat.”

“Soms erg moeilijk als je boodschappen moet doen of je kind wordt ineens ziek en je moet met spoed naar de dokterspost in Zwolle en je hebt nog maar 20 euro waarvan 10 euro tanken en dan hopen dat de medicijnen of vergoed worden of niet te duur zijn.”

2.3 Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets te kort komen

Zoals hieronder in de figuur is te zien hebben 37 van de 43 respondenten aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik voel me als opvoeder tekort schieten in de opvoeding van mijn kind(eren)’ op hun situatie van toepassing is. Het grootste deel van de respondenten (13) is het hier een beetje mee eens. Gevolgd door respondenten die het hier helemaal mee oneens zijn (9), helemaal mee eens zijn (6), niet mee eens of oneens zijn (5) en een beetje mee oneens zijn (4).

Ook hebben 37 van de 43 respondenten aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik heb het gevoel dat mijn kind(eren) iets tekort kom(t)(en)’ op hen van toepassing is. Hierbij geven de meeste respondenten aan dat ze het een beetje eens (10) of helemaal eens (13) zijn met de stelling. Gevolgd door hen die het helemaal oneens zijn met de stelling (8).

Op de open vraag of er dingen zijn die de opvoeders voor hun kind(eren) zouden willen, maar die ze hen niet kunnen bieden, hebben 32 van de 43 respondenten een antwoord gegeven. Twee respondenten geven een ontkennend antwoord, maar de anderen vertellen dingen die ze graag voor hun kinderen zouden willen, maar (op dit moment) niet kunnen betalen. Dit loopt uiteen van een dagje uit (11), zwemles (7), sport (6), een vakantie (4) of goede kleding (4) tot een fiets (3), muziekles (2), gezond eten (2) en een iPad (1) of een smartphone (1). Een paar voorbeelden zijn:

“Een dagje naar het pretpark.”

“Zwemles voor mijn zoon. Daar zijn we mee gestopt, omdat het te duur werd.”

“Bijvoorbeeld een nieuwe fiets voor een verjaardag, maar naar kleine goedkopere dingen zoals een wat luxere speeltuin of zo, is vaak al niet haalbaar.”

“Muziekles, dierentuin.”

“Leuke kleding kopen en soms een leuk uitje.”

“Een leuk dagje uit, dagje zwemmen, maar alles is zo duur.”

“Een keer gewoon winkelen, zonder steeds de opruiming af te moeten wachten.”

“Een keer weer met vakantie.”

“Ik zou wel eens vaker ergens op een terrasje willen gaan zitten of met z’n allen ergens een ijsje willen halen etc., of met het gezin een dagje weg of naar het zwembad.”

“Betere kleding. Kinderen meer bieden op het gebied van recreatie en sport.”

Op de open vraag aan de opvoeders wat zij doen om dingen toch te kunnen doen of te kopen, hebben 28 van de 43 respondenten een antwoord gegeven. Sparen of zuinig zijn (8), spullen of kleren tweedehands kopen (8) en dingen ruilen of verkopen (5) noemen ze het meest. Andere manieren zijn: het in de gaten houden van aanbiedingen (3), rood staan (1), geld krijgen van ouders (1) of betalingen uitstellen (1). Een enkeling geeft aan niks te doen om dingen toch te kunnen kopen (2).

2.4 *Tips voor andere opvoeders met weinig geld*

Twintig opvoeders hebben tips voor andere opvoeders met weinig geld. Ze kunnen worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

Beperking financiën: eerst de vaste kosten betalen, zuinig zijn, aanbiedingen in de gaten houden, geen overbodige (mobiel) abonnementen.

Omgaan met benodigde zaken: kijken naar tips op Internet, creatief en inventief zijn, gebruik maken van fondsen, kringloopwinkel, voedselbank, advies Maatschappelijk Werk vragen, kleding doorgeven, vlees kopen na vijf uur in de supermarkt.

Gratis uitjes: Stakenberg, de Koperen ezel, zandverstuiving, bos, kinderboerderij.

Houding: Niet het hoofd laten hangen, gewoon doorgaan, de moed erin houden. En de volgende citaten slaan ook op de houding die andere opvoeders met weinig geld erdoor heen kunnen helpen volgens de ondervraagden:

“6x nadenken voor dat je iets onderneemt!!!”

“Zoveel mogelijk zelf doen, en daardoor de kosten in de hand houden. Blijf van elkaar houden.”

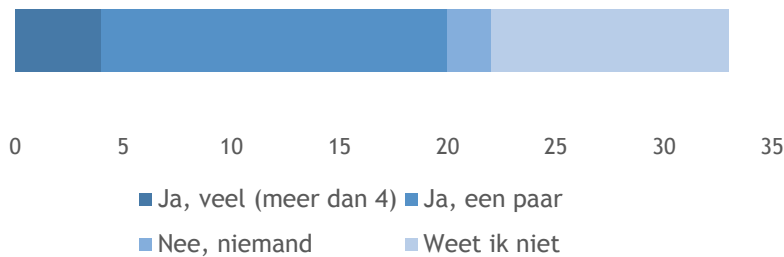
“Out of the box blijven denken. Leuk hoeft niet duur te zijn.”

“Je kind komt altijd op de eerste plaats, je eigen behoeften op de laatste plaats!”

2.5 *Arme gezinnen in de omgeving*

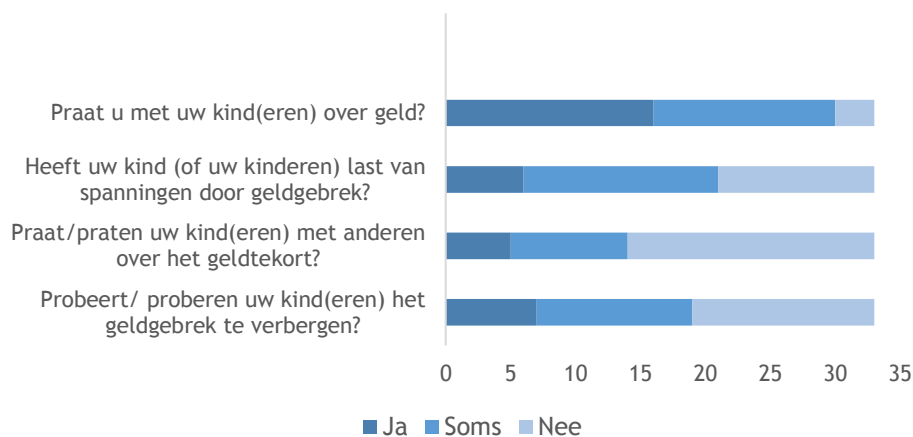
Drieëndertig respondenten hebben de vraag ingevuld of er gezinnen om hen heen zijn die ook geldgebrek hebben. Hiervan geeft ongeveer de helft (16) aan dat dit inderdaad het geval is (zij kennen een paar gezinnen). Elf respondenten weten niet of dit zo is. Vier respondenten zeggen dat er meer dan vier gezinnen in hun omgeving zijn die ook geldgebrek hebben, tegenover twee die aangeven dat dit geen enkel ander gezin in hun omgeving betreft.

Zijn er gezinnen om u heen die ook geldgebrek hebben?

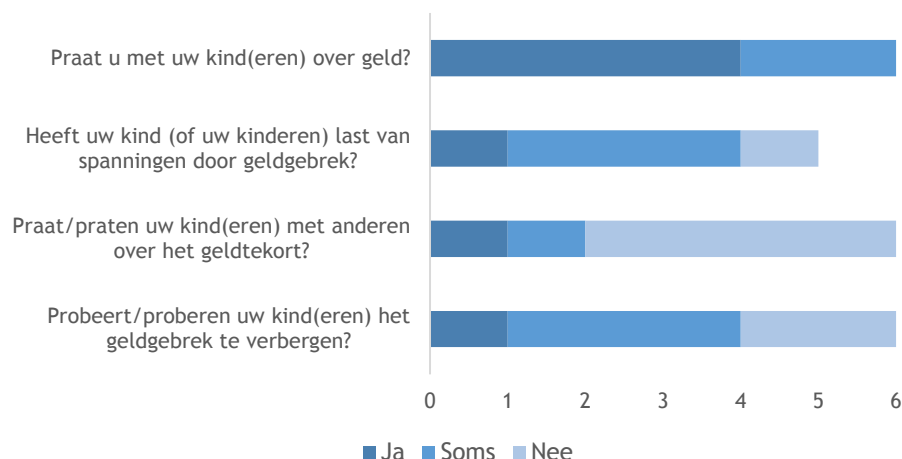

2.6 Praten over geld

Wat betreft het praten over geld, is te zien dat de meeste opvoeders hier met hun kinderen over praten (16) of dit soms doen (14), tegenover drie opvoeders die dit niet doen: hier kunnen ook de respondenten bij zitten met zeer kleine kinderen. De tweede tabel geeft daarom de antwoorden van de opvoeders van 11-18-jarigen weer: vijf tot zes van hen vulden deze vraag in. Uit die antwoorden blijkt dat de betreffende ouders (soms) met hun kinderen over geld praten. Verder zijn de meeste respondenten van mening dat hun kind (of kinderen) wel (6) of soms (15) last heeft (hebben) van spanningen door geldgebrek. Twaalf respondenten geven aan dat hun kind(eren) geen spanningen erv(a)ar(t)(en) door geldgebrek. De meerderheid van de respondenten (19) zegt dat hun kind (of kinderen) niet met anderen over het geldtekort praat. Hier zitten mogelijk ook opvoeders met zeer kleine kinderen bij, maar in de tweede tabel is te zien dat ook de meeste opvoeders van 11-18-jarigen aangeven dat hun kind er niet over praat. Toch zeggen de meesten dat hun kind het geldgebrek niet probeert te verbergen (14) of dit soms doet (12). Zeven van de drieëndertig respondenten geven aan dat hun kind het geldgebrek wel probeert te verbergen.

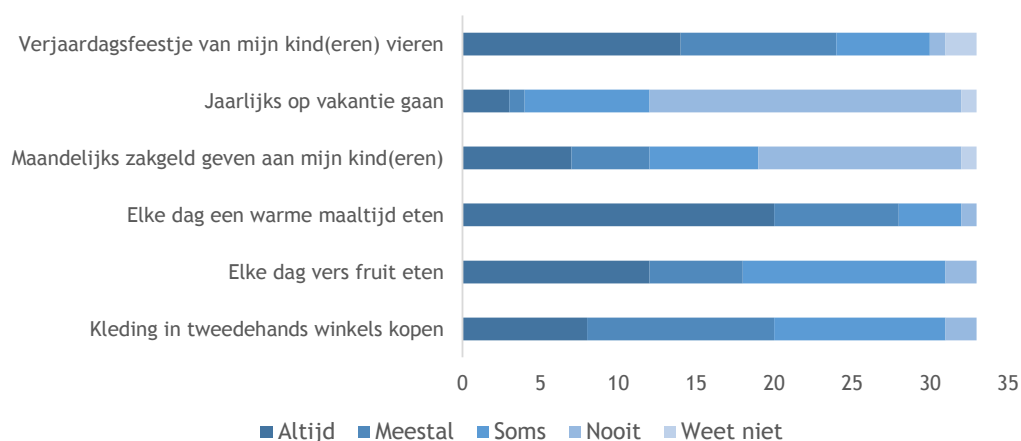

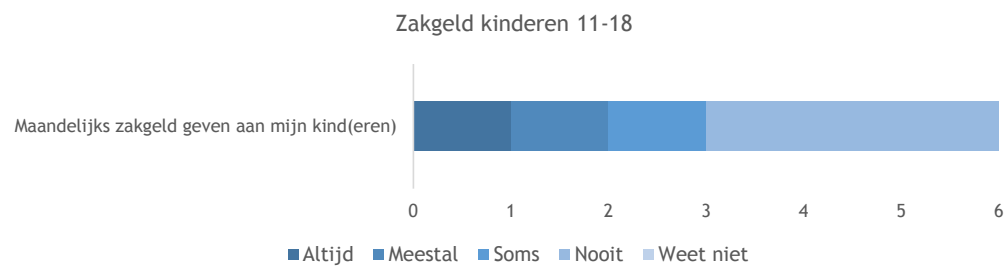
Tabel opvoeders 11-18-jarigen

2.7 Mogelijkheden en beperkingen

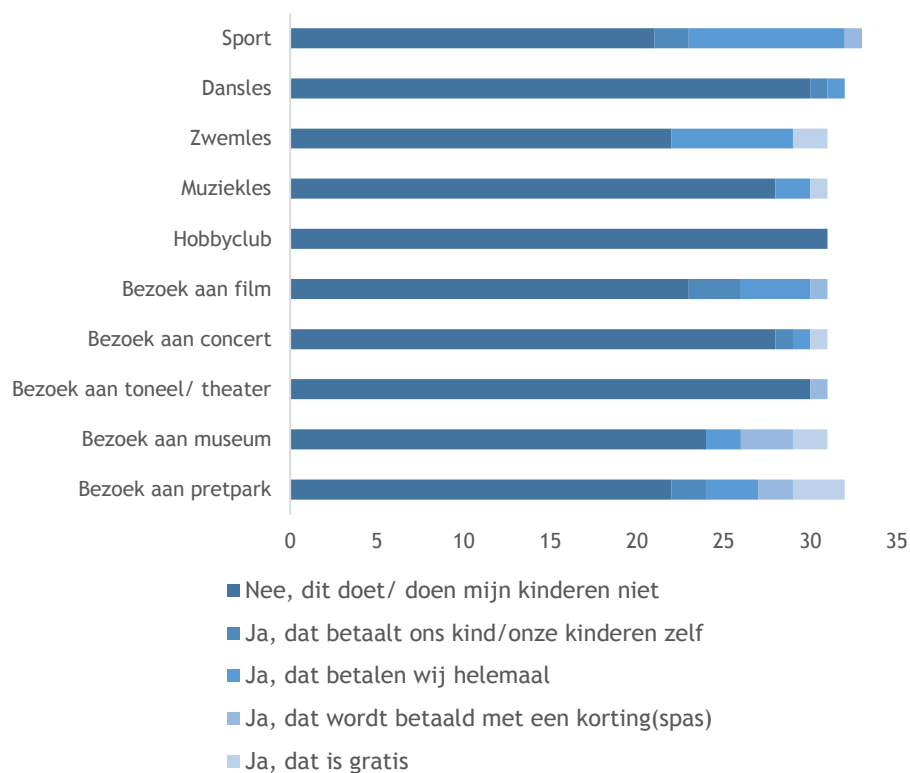
Aan de respondenten is gevraagd in welke mate onderstaande zaken voor hen mogelijk zijn. Wat opvalt is dat het voor een ruime meerderheid (20) nooit mogelijk is om (jaarlijks) op vakantie te gaan. Wel zegt een meerderheid van de 33 respondenten altijd (14) of meestal (10) een verjaardagsfeestje van de kinderen te vieren. Wat betreft het maandelijks zakgeld geven aan de kinderen zegt de meerderheid van de opvoeders dit nooit (13) of soms (7) te geven. Omdat hier ook opvoeders met kleine kinderen bij kunnen zitten, zijn ook de antwoorden op deze vraag uitgesplitst naar opvoeders van 11-18-jarigen. Ook bij deze respondenten zien we dat slechts een enkeling altijd of meestal zakgeld krijgt. Wel zorgen de meeste respondenten (20) dat er elke dag of meestal (8) een warme maaltijd op tafel staat. Ook geven de meeste opvoeders aan dat het altijd (12) of soms (13) mogelijk is om elke dag vers fruit te eten. Slechts een enkele (2) opvoeder zegt nooit kleding te kopen in een tweedehands winkel. Dit wordt door de meeste respondenten soms (11) of meestal (12) wel gedaan.

2.8 Activiteiten

Wat betreft de activiteiten die kinderen ondernemen of waar ze lid van zijn, is te zien dat de meerderheid van de respondenten aangeeft dat hun kinderen de onderstaande activiteiten niet ondernemen of hier geen lid van zijn. Kinderen die wel ergens aan deelnemen zitten voornamelijk op een sport of zwemles en ondernemen een bezoek aan de film of aan het pretpark. De activiteiten worden meestal door de opvoeders betaald (29). Een uitzondering hierop vormt een bezoek aan een museum dat relatief vaak wordt betaald met een korting(spas) (het gaat hier niet om een gemeentelijke kortingspas) (3) of gratis is (2).

2.9 Dingen kunnen betalen

Aan de opvoeders is ook gevraagd of ze hun kinderen de nodige spullen kunnen bieden voor school en sport en hoe deze middelen worden betaald. Wat betreft lidmaatschap van de bibliotheek geeft een groot deel van de respondenten (14) aan dat dit gratis is, tegenover vier respondenten die zeggen dat ze dit zelf betalen. Twaalf opvoeders zeggen dat hun kinderen geen lid zijn van de bibliotheek.

Een ruime meerderheid van de respondenten (25) geeft aan dat hun kinderen mee kunnen met schoolreisjes en dat zij dit voor hun kinderen betalen (21) of dat dit gratis is (4). Drie opvoeders zeggen dat hun kinderen niet mee kunnen gaan met schoolreisjes.

Wat betreft spullen die nodig zijn voor het sporten, geeft een deel (9) van de respondenten aan dit niet te kunnen bieden aan hun kinderen. De andere opvoeders zeggen dit wel voor hun kinderen te kunnen betalen (10), dit te betalen van een kortingspas (1) (het gaat hier niet om een gemeentelijke kortingspas), gebruik te maken van gratis spullen (3) of de spullen door de kinderen zelf te laten betalen (2).

Tot slot zegt een deel van de respondenten (6) dat zij hun kinderen niet de spullen kunnen bieden die nodig zijn voor school. Twaalf opvoeders geven aan dat dit niet van toepassing is en de rest geeft vooral aan dit zelf voor hun kinderen te betalen (10).

2.10 Adviezen aan de gemeente

De opvoeders is gevraagd of zij zaken missen in de gemeente Elburg die hen of andere gezinnen met weinig geld zouden kunnen helpen. Tweëntwintig respondenten hebben hier een antwoord op gegeven. Vijf van hen zeggen: 'nee', vier opvoeders zeggen dat ze het niet zouden weten. Een paar antwoorden zijn niet relevant. De andere antwoorden zetten we hier op een rij:

Over aanbod:

"Woningen vanuit de gemeente met lage huurprijzen, voor gezinnen met lage inkomsten."

"Ik wil niet openlijk gebruik maken van voorzieningen voor minima (zoals volkstuinjes), want dan weten anderen dat we arm zijn."

"Ja, de zwemlessen vergoeden."

"Een Aldi / Wibbra / Action in 't Harde, Meer activiteiten voor de kinderen, totale vergoeding voor zwemles en niet allen voor kinderen vanaf 6 jaar."

"Goedkoper winkelen, meer gratis activiteiten voor kinderen."

"Kledingruilbeurs."

Over regelingen:

”Onze gemeente geeft ieder jaar 180,00 p.p als declaratie. Dat vinden wij beetje tekort.”

“Meer geld voor kleding/fietsen/vakantieweek.”

“(Wat) meer coulance van de gemeente m.b.t. de aanvraag i.v.m. bijzondere kosten (bijv. noodzakelijke reparatie aan 18-jarige auto - i.v.m. APK-eisen -, die desondanks afgewezen werd, terwijl auto nodig is voor woon-werkverkeer.”

“Vrijblijvende schuldhulp adviezen, lastenverlichten door belastingverlaging, mbo kosten en reiskosten vanaf 16 jaar gratis!”

Over houding/voorlichting:

“Betrokkenheid.”

“Betere voorlichting, meer begeleiding en adviezen.”

“Ik vind dat de gemeente de kinderen meer moet steunen.”

2.11 Overige opmerkingen

Aan het eind van de vragenlijst konden de opvoeders nog iets kwijt als zij dat wensten. Dertien respondenten deden dit. Enkelen melden iets over het onderzoek. Zij vinden het goed dat dit onderzoek naar gezinnen in armoede gedaan wordt.

“Ik hoop dat het iets positiefs oplevert voor gezinnen met een laag inkomen.”

De meesten willen aan het eind van de vragenlijst hun frustratie kwijt over de situatie waar zij in zitten. Enkele voorbeelden:

“Ja het valt soms echt niet mee om steeds maar keuzes te moeten maken wat geld betreft.”

“Momenteel gaan de maandelijkse vaste lasten boven het inkomen uit omdat ik WW heb.”

“Als dit te lang duurt, krijg ik dus een bijstandsuitkering, en kan ik niet meer alle rekeningen betalen.”

“Wij willen dat declaratie geld betaald worden zonder iedere 3 maanden het formulier in te vullen.”

“Dat het heel rot is om geen geld te hebben en ik heel veel wil bieden aan mijn kinderen maar dat dan niet kan.”

“Ik doe al zoveel mogelijk freelancewerk én vrijwilligerswerk, ook om mijn kind naar buiten toe het aanzien te geven dat ze afkomstig is uit een hardwerkend gezin.”

“Ik knok om niet moedeloos te worden.”

“Ik vind dat de gemeente zich er te gemakkelijk mee afmaakt.”

“Over datum spullen van de voedselbank, 3 weken geleden kaas verschrommeld, melk over datum.”

Enkele opvoeders willen daarentegen juist iets positiefs kwijt:

“Vind dat de gemeente Elburg goed voor alleenstaande ouders zorgt door het meerkeuze budget en het declaratiefonds”.

“Naast al het geklaag ben ik blij dat we in een land als Nederland wonen waar we in onze situatie een bijstandsuitkering kunnen krijgen, en waar zoveel mensen hulp bieden, zoals bijvoorbeeld bij de Voedselbank.”

“De gemeente doet zijn best, ze leveren ook nog een toelage om bepaalde dingen te kunnen doen zoals sport.”

2.12 Conclusies

In Elburg vulden 43 opvoeders de vragenlijst in. De achtergrond van de respondenten is divers. Hun financiële situatie heeft volgens henzelf meerdere oorzaken. Opvallend vaak wordt ziekte of het gebrek aan werk van een van de gezinsleden als reden genoemd als ook schulden en scheiding.

Een groot deel van de respondenten kent ook andere gezinnen die in armoede leven. Wat verder opvalt is de uitzichtloosheid van de situatie en de frustraties die dit met zich meebrengt. Dit blijkt ook uit de opmerkingen die de respondenten aan het eind van de vragenlijst maken. Het merendeel vindt dat zij te kort schiet in hun rol als opvoeder en dat hun kinderen iets te kort komen.

De activiteiten die kinderen ondernemen (sport, film, pretpark) worden meestal door de opvoeders betaald. Een uitzondering hierop vormt een bezoek aan een museum dat relatief vaak wordt betaald met een korting(spas) of gratis is. Van twaalf opvoeders zijn de kinderen niet lid van de bibliotheek. Sommige kinderen gaan niet mee op schoolreisje. Een deel van de opvoeders kan spullen voor sporten en school niet betalen. De kinderen krijgen, op een enkeling na, geen zakgeld. Een ruime meerderheid gaat nooit (jaarlijks) op vakantie. Het vaakst wordt genoemd dat de opvoeders een keer een dagje uit zouden willen of sport of zwemmen zouden willen betalen voor hun kinderen.

Verder zeggen de opvoeders met hun kinderen te praten over het geldgebrek, maar dat hun kinderen er niet met anderen over praten, maar het ook niet proberen te verbergen. Veel kinderen ervaren volgens de opvoeders (soms) spanningen. De opvoeders hebben allerhande tips voor andere opvoeders en voor de gemeente om hun situatie om de armoedesituatie van henzelf en van andere opvoeders te verbeteren.

3 *Elburg: armoede volgens jongeren*

3.1 *Achtergrond respondenten*

Zestien jongeren hebben de vragenlijst ingevuld. Dit betreft acht jongens en acht meisjes. De respondenten zijn gemiddeld 13,6 jaar oud; de jongste is 9 en de oudste is 19.

N: 16

9-11	12-15	16-19
5	6	5

3.2 *Beleving armoede*

Van de 16 respondenten, vinden de meesten (9) het een beetje erg dat ze thuis niet veel geld hebben, maar ze vinden het niet 'ontzettend balen'. Vijf jongeren vinden het wel 'ontzettend balen', tegenover twee die het niet erg vinden om thuis weinig geld te hebben.

Van de negen respondenten die hebben aangegeven dat ze het een beetje erg vinden, maar niet ontzettend balen, hebben er vier een toelichting gegeven op hun antwoord. Hieruit blijkt dat deze respondenten wel alles hebben wat echt noodzakelijk is, maar niet alles kunnen doen wat ze willen: *"Dat ik niet alles kan doen, ik krijg vaak een nee."*

Een jongen die heeft aangekruist dat hij het niet erg vindt dat ze thuis weinig geld hebben, geeft als reden: *"Omdat we een huis hebben en een auto en speelgoed en een bed om in te slapen en genoeg eten en drinken."*

Drie respondenten die hebben aangegeven het ontzettend balen te vinden dat er thuis weinig geld is, beschrijven dat ze nooit iets leuks kunnen doen: *"Er kan nooit iets, vroeger geen walibipas, geen nieuwe kleding, geen vakanties en zo."* En: *"Soms dan gaan m'n vriendinnen iets leuks doen en dan kan ik niet mee omdat mijn ouders dat niet kunnen betalen."*

Hoe is het voor jou dat jullie thuis niet veel geld hebben?

Op de open vraag die aan de jongeren is gesteld of er dingen zijn die ze zouden willen, maar die ze niet kunnen doen of kopen doordat ze weinig geld hebben thuis, hebben negen van de zestien respondenten een antwoord gegeven. Uit hun antwoorden blijkt dat ze graag meer leuke dingen willen doen, zoals met vrienden naar de stad of shoppen met vriendinnen. Kleding, een auto, een fiets en vakantie-geld om een weekje weg te gaan noemen ze ook.

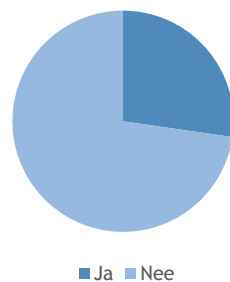
Met betrekking tot de vraag wat de jongeren er zelf aan doen om dingen toch te kunnen doen of te kopen (die vraag is beantwoord door negen respondenten), komt naar voren dat de jongeren een

bijbaantje hebben (2), proberen te sparen (3), geld lenen (1) of hun rapport laten zien (1). Twee jongeren geven aan niks zelf te (kunnen) doen om dingen toch te kunnen kopen.

3.3 *Bijbaantje*

Van de 16 respondenten hebben er elf de vraag ingevuld of ze een bijbaantje hebben: acht jongeren hebben geen bijbaantje en drie jongeren wel. De drie jongeren die wel een bijbaantje hebben, werken gemiddeld zes of zeven uur per week.

Heb je een bijbaantje?

3.4 *Geld afgeven aan ouders*

Zoals te zien is in de figuur hieronder, hoeven de meeste jongeren (8 van de 11 die de vraag hebben ingevuld) geen geld af te geven aan hun ouders. Drie jongeren moeten een deel afgeven. Geen enkele jongere hoeft al zijn geld af te staan.

Moet je geld afgeven aan je ouders?

3.5 *Tips voor andere jongeren met weinig geld*

Zes van de zestien respondenten hebben een tip gegeven voor andere jongeren met betrekking tot wat ze kunnen doen als ze weinig geld hebben. Drie jongeren geven als tip dat je een bijbaantje moet zoeken. Twee andere jongeren geven als tip om geen geld uit te geven aan onnodige dingen: "Geef geen geld uit aan onnodige troep, zoals broodjes op het station: neem gewoon brood mee." Tot slot zegt een meisje dat je leuke dingen moet doen die niet te veel geld kosten.

3.6 *Beeld over de situatie in de toekomst*

Aan de respondenten is gevraagd wanneer ze denken dat ze thuis weer voldoende geld hebben. Elf respondenten hebben hier een antwoord op gegeven. In de figuur hieronder is te zien dat voor het

grootste deel van de jongeren (6) het onbekend/ niet duidelijk is wanneer ze weer voldoende geld hebben thuis. Drie respondenten denken dat ze nooit voldoende geld zullen hebben thuis. Geen enkele respondent is van mening dat er binnen een maand weer voldoende geld is thuis.

3.7 Omgaan met vrienden

Tien jongeren hebben aangegeven in hoeverre onderstaande stellingen waar of niet waar zijn voor hun situatie. Wat opvalt is dat de meeste respondenten voor hun vrienden (een beetje [3]) verbergen (4) dat zij thuis weinig geld hebben. Toch geven 7 jongeren aan wel (of een beetje) met hun vrienden te praten over het feit dat ze weinig geld hebben thuis.

De helft van de respondenten (5) gaat soms niet naar een verjaardag van een vriend of vriendin, omdat ze geen geld heeft om een leuk cadeau te kopen. De meeste respondenten (6) gaan wel mee op schooluitjes. Voor vier jongeren is dit (soms) niet mogelijk omdat er geen geld voor is.

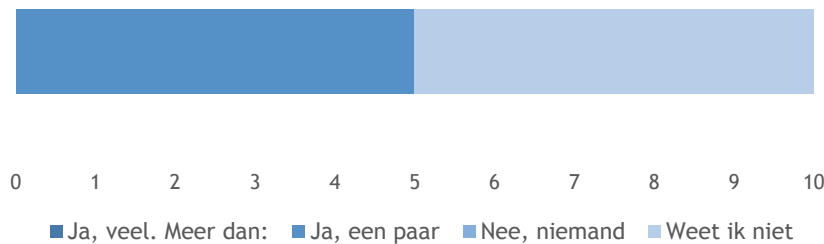
Wat betreft het uitnodigen van vrienden thuis is te zien dat de helft van de jongeren (5) 'waar' of 'een beetje waar' antwoordt op de stelling dat ze geen vrienden mee naar huis nemen, omdat deze vrienden dan zien dat ze weinig geld hebben.

3.8 Arme jongeren in de omgeving

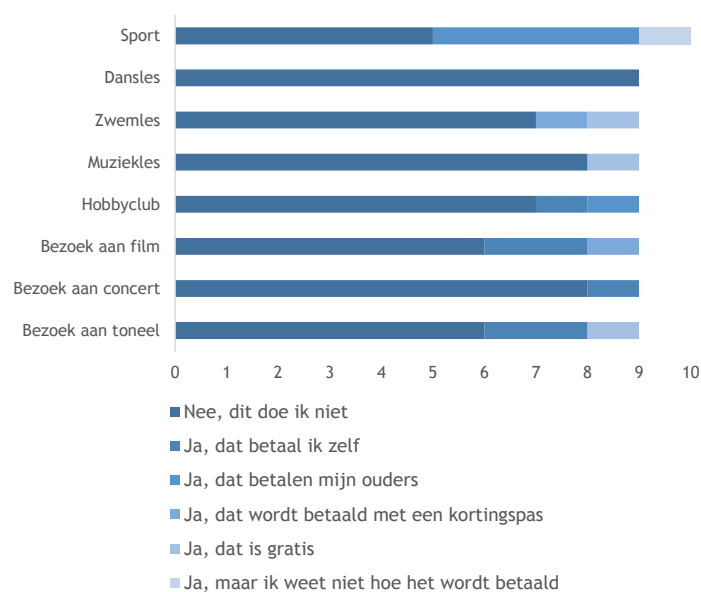
Aan de respondenten is gevraagd of er jongeren in hun omgeving zijn die thuis ook niet veel geld hebben. Tien jongeren hebben op deze vraag een antwoord op gegeven: de helft (5) geeft aan dat er een paar jongeren in hun omgeving zijn die thuis ook niet veel geld hebben. De overige vijf jongeren zeggen niet te weten of er andere arme jongeren in hun omgeving zijn.

Zijn er vrienden of jongeren om je heen (bijvoorbeeld op school, in de buurt, etc.) die thuis ook niet veel geld hebben?

3.9 Activiteiten

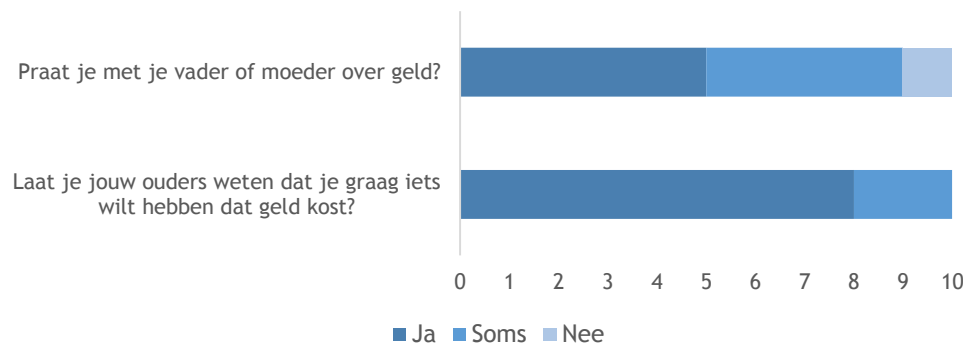
De vragen met betrekking tot de activiteiten die de jongeren doen en hoe deze betaald worden, zijn door negen respondenten beantwoord, met uitzondering van sport (ingevuld door 10 respondenten). De helft van de jongeren sport. Na sport zijn de activiteiten: bezoek aan film en bezoek aan toneel het populairst. Van de respondenten zit niemand op dansles en zit er maar één op muziekles. In onderstaande figuur is te zien dat de activiteiten het vaakst door de jongeren zelf (6) of door de ouders (5) betaald worden. De respondenten maken maar beperkt gebruik van een kortingspas (2) (het gaat hier niet om een gemeentelijke kortingspas) of van gratis activiteiten (2).

3.10 Met ouders praten over geld

Van de tien respondenten die de vraag hebben beantwoord of ze met hun vader of moeder over geld praten, geven op één na alle jongeren aan dit (soms) te doen.

Acht van de tien respondenten zeggen dat zij hun ouders laten weten als ze graag iets willen hebben dat geld kost. Twee jongeren geven aan dat zij dit soms doen. Geen enkele jongere zegt zijn ouders niet te laten weten wanneer hij of zij iets wilt hebben dat geld kost.

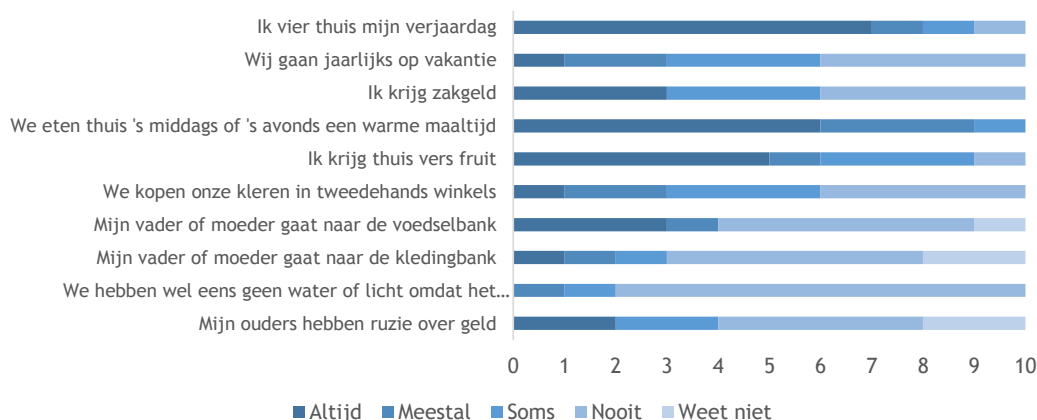
3.11 Thuissituatie

Met betrekking tot de thuissituatie van de jongeren valt op dat bijna de helft van de respondenten die de vragen heeft ingevuld (4 van de 10) nooit (jaarlijks) op vakantie gaat. Slechts 1 respondent gaat jaarlijks op vakantie. De meeste jongeren vieren thuis hun verjaardag altijd (7), meestal (1) of soms (1). Een respondent zegt nooit zijn verjaardag te vieren thuis.

De minderheid van de respondenten (3) krijgt altijd zakgeld. Vier jongeren krijgen dit nooit. Wel geven op 1 na alle respondenten aan dat zij altijd (6) of meestal (3) 's middags of 's avonds een warme maaltijd eten thuis. Ook krijgt de meerderheid van de jongeren altijd (5) of meestal (1) vers fruit thuis. De helft van de respondenten (5) zegt dat er thuis nooit gebruikt wordt gemaakt van de voedselbank en de kledingbank.

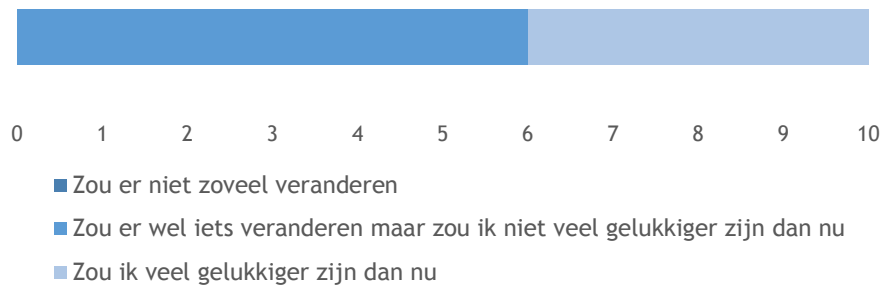
Vier van de tien jongeren geven aan dat ze bij hun thuis ook nooit kleren kopen in tweedehands winkels. Dit betekent dat iets meer dan de helft dit dus wel altijd (1), meestal (2) of soms (3) doet. Twee respondenten zeggen dat ze meestal (1) of soms (1) geen water of licht hebben thuis, omdat dit is afgesloten.

Tot slot zijn de antwoorden met betrekking tot of de ouders ruzie hebben over geld sterk verdeeld: twee jongeren weten dit niet, twee jongeren zeggen dat hun ouders altijd ruzie maken over geld, twee jongeren zeggen dat dit soms het geval is, vier jongeren zeggen dat dit nooit gebeurt en twee jongeren weten het niet.

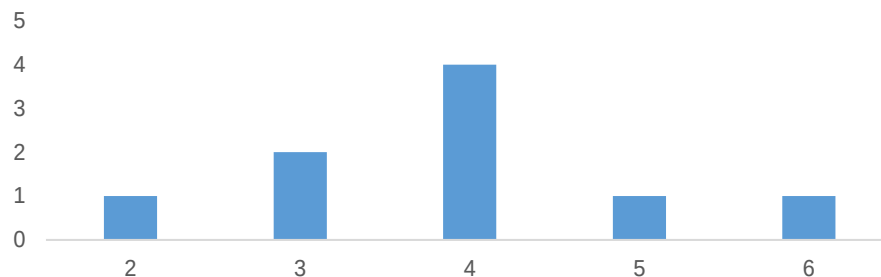
Op de stelling: "Als we thuis meer geld zouden hebben....", antwoordt het grootste deel van de respondenten (6) dat er wel iets zou veranderen, maar dat ze niet veel gelukkiger zouden zijn dan nu. De overige vier jongeren die hebben gereageerd op de stelling zeggen dat ze wel veel gelukkiger zouden zijn als ze thuis meer geld zouden hebben. Geen enkele respondent geeft aan dat er niet zoveel zou veranderen.

Als we thuis meer geld zouden hebben...

De respondenten die hebben ingevuld met hoeveel mensen ze thuis wonen (9), leven gemiddeld met 3,4 mensen in huis: minimaal twee en maximaal zes. Alle respondenten (9) wonen met hun moeder en vier respondenten wonen met hun vader. Geen enkele respondent woont met een nieuwe vriendin of vrouw van zijn vader in huis of met twee moeders of twee vaders. Een respondent woont met een nieuwe vriend of man van haar moeder in huis. Wel wonen op 1 respondent na alle jongeren met broertjes of zusjes samen: dit varieert van 3 broertjes of zusjes (1) tot 1 broer of zus (5). Twee respondenten hebben twee broers of zussen.

Met hoeveel mensen woon jij thuis?

Maar een van de negen jongeren die antwoord hebben gegeven op de vraag waarom ze arm zijn thuis, geeft als reden dat zijn vader geen betaald werk heeft, tegenover twee jongeren die als reden noemen dat hun moeder geen betaald werk heeft. De meeste jongeren zien schulden (4) en een scheiding (3) als oorzaak van hun armoede. Geen enkele respondent geeft aan ziekte van een van de gezinsleden als oorzaak te zien van de situatie. In de categorie 'anders' die door drie jongeren is aangekruist, komen zaken naar voren als gebrek aan opleiding van de ouders en 1 respondent zegt niet op de hoogte te zijn van de redenen waarom ze arm zijn thuis. In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

Vader geen betaald werk	Moeder geen betaald werk	Schulden	Ziekte van een van de gezinsleden	Scheiding	Anders
1	2	4	0	3	3

3.12 Adviezen aan de gemeente

Van de 16 respondenten hebben er zes gereageerd op de vraag of er dingen zijn die ze nu missen in hun gemeente en die hen of andere jongeren met weinig geld zouden kunnen helpen. Vier van de zes antwoorden ontkennend: "Ik zou het niet weten". De twee dingen die wel worden genoemd, betreffen een kortingspas voor jongeren om lid te worden van een vereniging, en het gratis op een sport kunnen.

3.13 Overige opmerkingen

Aan het eind van de vragenlijst is gevraagd of de jongeren nog iets kwijt willen. Hier heeft een respondent gebruik van gemaakt om het volgende mede te delen: *“Waarom is er zo veel verschil? Andere kinderen kunnen zó veel doen en hier moeten wij thuis heel erg op letten.”*

3.14 Conclusies

Zestien jongeren vulden de vragenlijst in. Ze geven een indicatie van het leven in armoede. De meeste respondenten zien schulden en een scheiding als oorzaak van de financiële situatie bij hen thuis. Bij enkelen van hen is de situatie dusdanig dat licht of water wel eens afgesloten wordt. Opvallend is dat de meerderheid de armoedesituatie niet als zeer vervelend ervaart.

Net zoals bij de opvoeders het geval is, is het voor het grootste deel van de jongeren onbekend wanneer de situatie thuis verbetert. Enkelen denken dat dit nooit zal gebeuren. De meeste jongeren praten met hun ouders over geld: de antwoorden op de vraag of hun ouders ruzie maken over geld zijn sterk verdeeld.

Wat verder in het oog springt is dat de meeste jongeren de situatie voor hun vrienden (een beetje) verbergen, terwijl de opvoeders (zie resultaten opvoeders) zeggen dat hun kinderen dat niet doen.

Ook gaat de helft van de jongeren soms niet naar een verjaardag, omdat ze geen geld voor een kadootje heeft. De helft van de jongeren zegt nooit (jaarlijks) op vakantie te gaan. Slechts drie jongeren krijgen altijd zakgeld. Activiteiten worden het vaakst door de jongeren zelf of door de ouders betaald. Jongeren die hun wensen kenbaar hebben gemaakt aangaande het beleid van de gemeente noemen de invoering van kortingspassen en het gratis op een sport kunnen.

4 Oldebroek: Armoede volgens opvoeders

4.1 Achtergrond respondenten

Vanuit Kinderen in Tel hebben is bekend dat er in 2012 in Oldebroek 40 huishoudens met kinderen zijn met een maximum van 105% van het sociaal minimum. De cijfers over de 110%-norm zijn nergens exact bekend, maar geschat wordt dat dit rond de zestig gezinnen zijn. Negenendertig gezinnen hebben de vragenlijst ingevuld; uitgaande van de schatting dat zestig opvoeders op een inkomen tot 110% zitten is de respons 65%. De respons is daarmee hoog genoeg om te kunnen generaliseren. Van de 39 opvoeders die de vragenlijst hebben ingevuld, is een deel (10) samenwonend of gehuwd met kinderen tussen de 0 en 10 jaar, gevolgd door opvoeders die samenwonen of gehuwd zijn met kinderen tussen de 11 en 18 jaar (7) en alleenstaanden met kinderen tussen de 0 en 10 jaar (7). Van de respondenten die 'anders' hebben aangekruist, zijn er drie samenwonend of gehuwd met kinderen tussen de 0 en 18 jaar, drie alleenstaand met kinderen tussen de 0 en 18 jaar en 1 inwonend met kind bij vader en broer.

Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tussen de 0 en 10 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tus- sen de 11 en 18 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) bo- ven de 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) tussen 0 en 10 jaar	Alleenstaande met kind(eren) tussen 11 en 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) boven de 18 jaar	Anders
10	7	5	7	2	1	7

Bijna alle opvoeders die de vragenlijst hebben ingevuld noemen ziekte van een van de gezinsleden als reden voor hun financiële situatie (34). Ook een scheiding (32), schulden (30) en dat de partner geen betaald werk heeft (32), spelen een rol volgens de meeste opvoeders. Vierentwintig van de 39 respondenten noemt als reden voor hun situatie dat ze zelf geen betaald werk hebben. In de categorie 'anders' die door 27 mensen is aangekruist, komen zaken naar voren als lage salarissen, ontslag, leven van een uitkering, hoge huur, stijgende prijzen en de slechte economische situatie.

Partner geen betaald werk	Zelf geen betaald werk	Schulden	Ziekte van een van de gezinsleden	Scheiding	Anders
32	24	30	34	32	27

De ruime meerderheid (30 van de 39 respondenten) weet niet wanneer de financiële situatie van hun gezin verbeterd zal zijn. Zes opvoeders denken dat hun situatie na een jaar is verbeterd en slechts een enkeling is van mening dat de financiële situatie van het gezin nooit verbetert (2) of dat dit al binnen een jaar gebeurt (1). Geen respondent denkt dat zijn of haar financiële situatie binnen een maand is verbeterd.

4.2 Beleving armoede

Vijfentwintig van de negenendertig respondenten hebben in een paar zinnen aangegeven hoe het voor hen als opvoeders is om weinig geld te hebben. Woorden die de respondenten vaak noemen, betreffen: “frustrerend”, “moeilijk” en “stress”.

Veel respondenten geven aan dat het moeilijk is om rond te komen iedere week of maand:

“Het valt lang niet altijd mee om rond te komen met twee kleine kids.”

“Elke dag stress, hoe moet ik de week doorkomen.”

“Met verblijfsvergunning is het moeilijk om elke maand rond te komen.”

“Het is niet fijn als er soms een extra rekening binnenkomt, dat je vanaf de 15^e van de maand moet wachten tot de 24^e dat er weer geld is.”

“Heel erg vervelend dat je geen boodschappen kunt betalen om normaal te eten.”

“Ellendig, moeite om eten op de tafel te krijgen.”

Ook komt naar voren dat respondenten het erg vinden dat ze hun kinderen niet alles kunnen geven of geen leuke dingen kunnen doen:

“Het is een moeilijke situatie zo voor onze dochter vind ik het zo erg dat we haar eigenlijk nooit iets kunnen geven, bijvoorbeeld een goede fiets.”

“Veel stress, altijd uitkijken met wat je doet, weinig tot geen geld voor leuke dingen.”

“Niet genoeg geld voor gezond voedsel – 2^e hands kleding – geen vakantieisjes-.”

“Je kunt niet altijd dingen aanschaffen voor je kind. Je bent daar erg beperkt in.”

“Het is moeilijk om de kids vaak teleur te moeten stellen. Ze willen vaak dure spullen hebben en uitstapjes maken en naar de Mac Donald’s, enz.”

“Het is erg om te weten dat ik niet alle plezier aan mijn dochter kan geven vanwege de moeilijke financiële situatie.”

“Er blijft maandelijks weinig geld over om leuke dingen te doen. Mijn zoontje moet op zwemles en daar is eigenlijk geen geld voor.”

Verder zijn er ook enkele respondenten die iets positiefs vertellen over hun situatie:

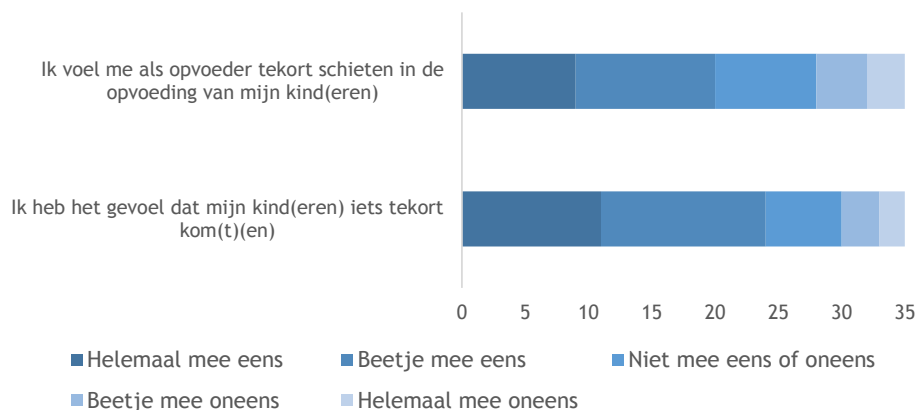
“Soms lastig maar aan de andere kant leer je ook bewust met geld omgaan.”

“Je wordt creatief door de situatie en dan is het nog een sport om zo goedkoop mogelijk een lekkere maaltijd te bereiden.”

4.3 Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets tekort komen

Vijfendertig van de negenendertig respondenten hebben aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik voel me als opvoeder tekort schieten in de opvoeding van mijn kind(eren)’ op hun situatie van toepassing is. Het grootste deel van de respondenten is het hier een beetje mee eens (11) of helemaal mee eens (9). Gevolgd door respondenten die het niet eens of oneens zijn (8) met de stelling, een beetje oneens (4) of het er helemaal mee oneens zijn (3).

Ook 35 van de 39 respondenten hebben aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik heb het gevoel dat mijn kind(eren) iets tekort kom(t)(en)’ op hun van toepassing is. Het grootste deel van de respondenten is het hier een beetje mee eens (13) of helemaal mee eens (11). Gevolgd door hen die het niet eens of oneens (6), een beetje oneens (3) of helemaal oneens (2) zijn met de stelling

Op de open vraag of er dingen zijn die de opvoeders voor hun kind(eren) zouden willen, maar die ze hen niet kunnen bieden, hebben 31 van de 39 respondenten een antwoord gegeven. Goede kleding (8), een vakantie (8) en zwemles of een andere sport (8) worden het vaakst genoemd. Ook een dagje uit (6), gezond eten (2) en een fiets (3) komen naar voren. Drie respondenten geven aan dat er geen zaken zijn die zij graag voor hun kinderen zouden willen, maar hen dit niet kunnen bieden.

Op de open vraag aan de opvoeders wat zij doen om dingen toch te kunnen doen of te kopen, hebben 29 van de 39 respondenten een antwoord gegeven. Sparen of zuinig zijn worden het vaakst genoemd (15). Veel opvoeders vertellen hierbij dat ze zo zuinig mogelijk leven en zelf geen leuke dingen doen of kleren kopen, zodat ze meer geld hebben voor de kinderen. Andere manieren zijn: geld lenen (4), dingen kopen in de aanbieding (3), tweedehands spullen kopen (2), nooit op vakantie gaan (1) of betalingen uitstellen (1). Een enkeling geeft aan niks te doen om dingen toch te kunnen kopen (2).

4.4 Tips voor andere opvoeders met weinig geld

Aan de opvoeders is gevraagd of zij tips hebben voor andere opvoeders met weinig geld. Zestien respondenten hebben daar wat over gezegd. De antwoorden zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

Beperking financiën: boodschappenlijst maken, huishoudboekje bijhouden, met volle maag winkelen, aanbiedingen extra inslaan, niet lenen, alle abonnementen en tijdschriften opzetten, goedkoopste internet, donaties stopzetten en nog wat tips die weergegeven worden in de volgende citaten:

“Pin 1x in de maand een vast bedrag zodat je precies weet wat je uitgeeft en overhoudt. Zelf spaar ik ook koopzegeltjes van de supermarkt. Deze gebruik ik als een soort spaarpotje voor als ik erg krap zit.”

“De inkomsten en uitgaven voor jezelf, op papier, bijhouden. Op die manier proberen de schulden niet te ver op te laten lopen”

Omgaan met benodigde zaken: sportfonds, voedselbank of de kerk kan een belangrijke rol spelen, Weggeefhoek, kringloopwinkel, marktplaats, tweedehandskleding, Leger des Heils, invriezen van eten.

Houding: bedenk of je iets echt nodig hebt. De volgende citaten hebben ook betrekking op het omgaan met de situatie:

“Allereerst positief blijven en er zijn genoeg dingen die je met kinderen kunt doen die niet veel geld kosten.”

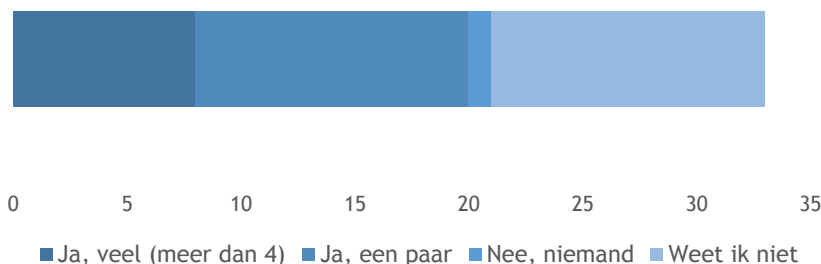
“Hard bidden.”

“Wees tevreden en dank God voor elke broodje.”

4.5 Arme gezinnen in de omgeving

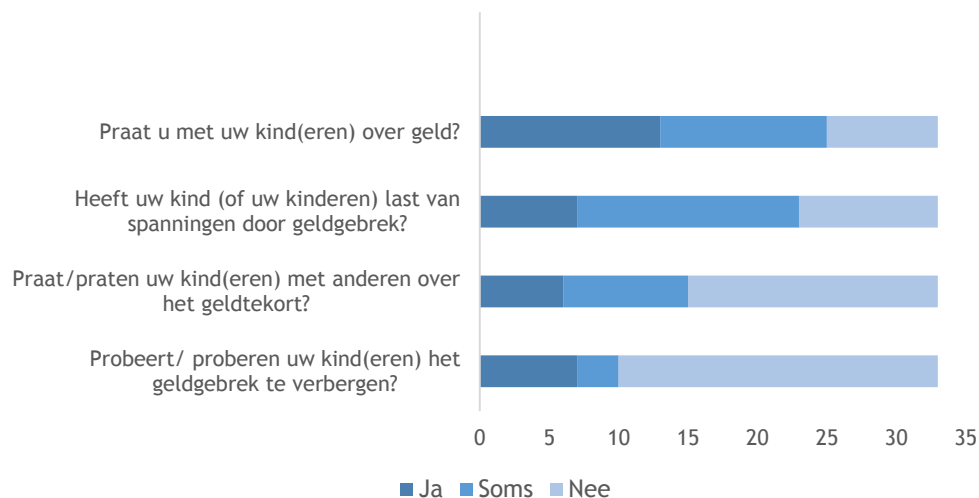
Drieëndertig respondenten hebben ingevuld of er gezinnen om hen heen zijn die ook geldgebrek hebben. Hiervan geven 12 respondenten aan dat dit inderdaad het geval is (een paar gezinnen). Twaalf andere respondenten zeggen niet te weten of er gezinnen in hun omgeving zijn die ook geldgebrek hebben. Acht respondenten geven aan dat er meer dan vier gezinnen in hun omgeving zijn die ook geldgebrek hebben en 1 zegt dat dit geen enkel ander gezin in de omgeving betreft.

Zijn er gezinnen om u heen die ook geldgebrek hebben?

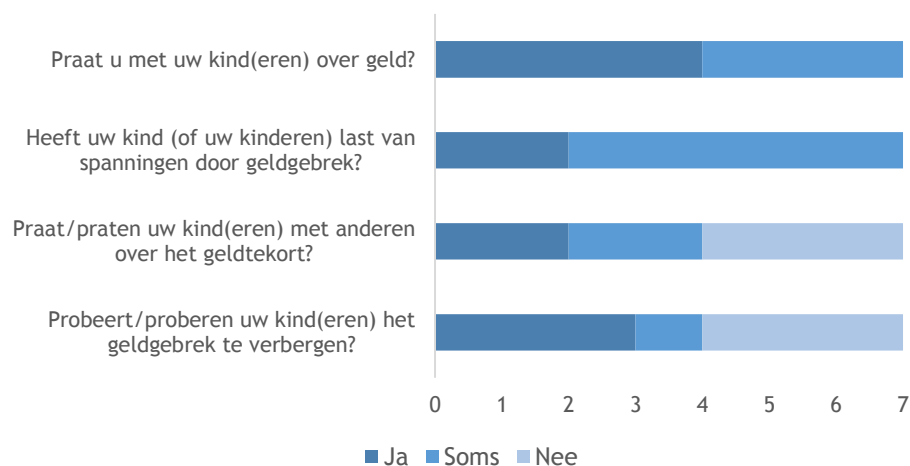

4.6 Praten over geld

Wat betreft het praten over geld is te zien dat de meeste opvoeders hier met hun kinderen over praten (13) of dit soms doen (12), tegenover acht opvoeders die dit niet doen. Omdat hier ook opvoeders van kleine kinderen bij kunnen zitten is de tabel uitgesplitst voor opvoeders van 11-18-jarigen. Zeven van hen beantwoordden de vraag. Zij praten allemaal (soms) met hun kinderen over geld. Verder zijn de meeste respondenten van mening dat hun kind (of kinderen) soms (16) of geen (10) last heeft (hebben) van spanningen door geldgebrek. Zeven respondenten geven aan dat hun kind(eren) wel spanningen ervaar(t)(en) door geldgebrek. Bij de 11-18-jarigen zijn er geen opvoeders die zeggen dat hun kinderen er geen last van hebben. De meerderheid van de respondenten (18) zegt dat hun kind (of kinderen) niet met anderen over het geldtekort praat. Toch zeggen de meesten dat hun kind het geldgebrek niet probeert te verbergen (23) of dit soms doet (3). Zeven respondenten geven aan dat hun kind het geldgebrek wel probeert te verbergen.

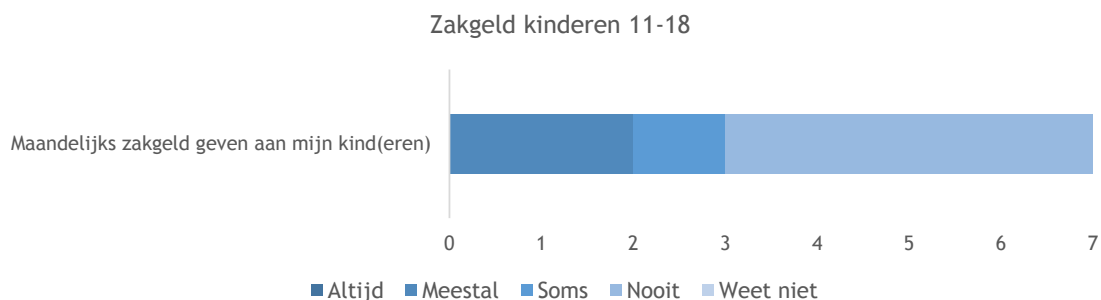
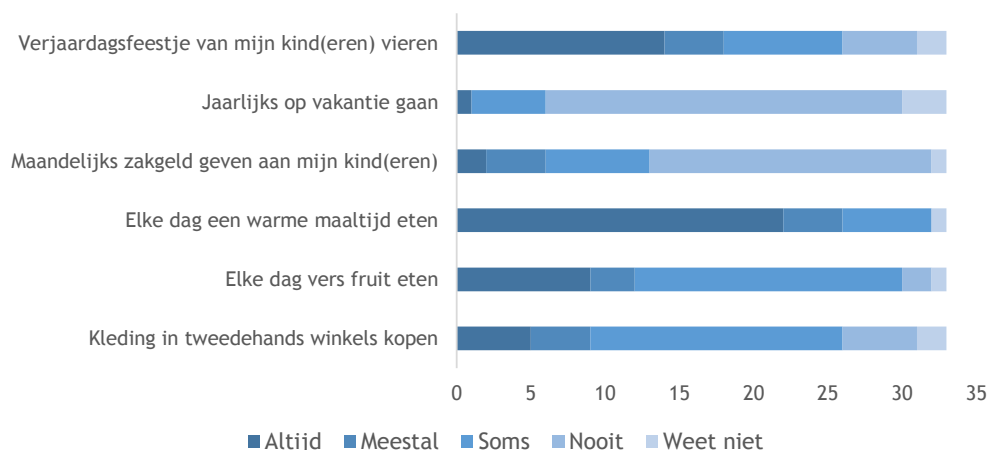
Opvoeders 11-18-jarigen

4.7 Mogelijkheden en beperkingen

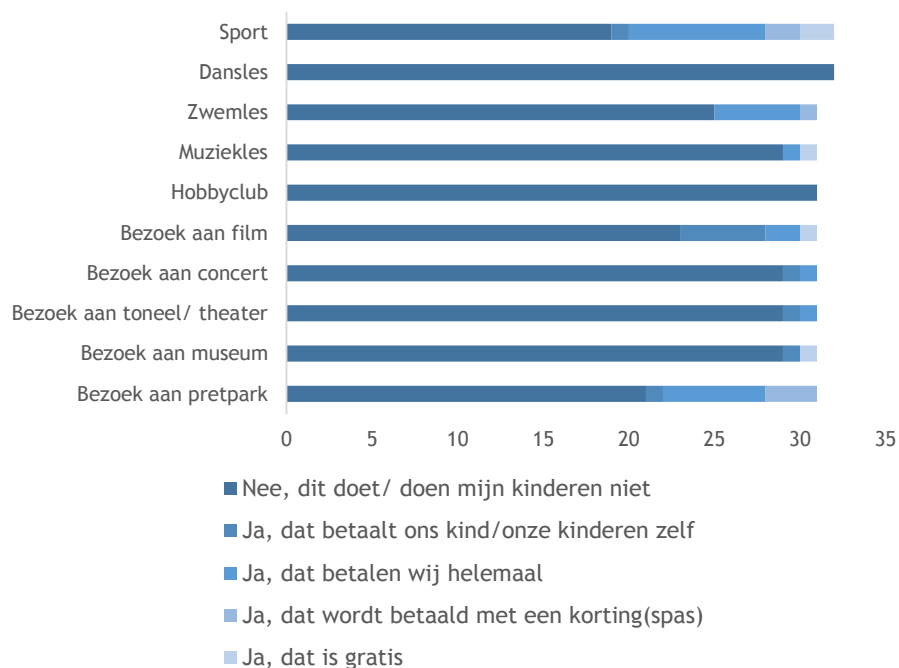
Aan de respondenten is gevraagd in welke mate onderstaande zaken voor hen mogelijk zijn. Wat opvalt is dat het voor een ruime meerderheid (24) nooit mogelijk is om (jaarlijks) op vakantie te gaan. Van de 33 respondenten geeft een meerderheid wel aan altijd (14) of soms (8) een verjaardagsfeestje van de

kinderen te vieren. Wat betreft het maandelijks zakgeld geven aan de kinderen zegt de meerderheid van de opvoeders dit nooit (19) of soms (7) te doen; omdat hier ook opvoeders van kleine kinderen bij kunnen zitten, is het antwoord op deze vraag uitgesplitst naar opvoeders van 11-18-jarigen. Zeven van hen vulden een antwoord in. Enkel krijgen meestal zakgeld. Wel zorgen de meeste opvoeders (22) dat er elke dag of meestal (4) een warme maaltijd op tafel staat. Ook geven de meeste opvoeders aan dat het altijd (9) of soms (18) mogelijk is om elke dag vers fruit te eten. Slechts een aantal (5) opvoeders zeggen nooit kleding te kopen in een tweedehands winkel. Dit wordt door de meeste respondenten soms (17) of altijd (5) wel gedaan.

4.8 Activiteiten

Wat betreft de activiteiten die kinderen ondernemen of waar ze lid van zijn, is te zien dat de meerderheid van de respondenten aangeeft dat hun de kinderen de onderstaande activiteiten niet ondernemen of hier geen lid zijn. De kinderen die wel ergens aan deelnemen zitten voornamelijk op een sport of zwemles en bezoeken een film of een pretpark. De opvoeders betalen meestal de activiteiten (24), met uitzondering van een bezoek aan de film dat de kinderen het vaakst zelf betalen (5). De respondenten maken relatief weinig gebruik van kortingspassen (6) (het gaat hier niet om gemeentelijke kortingspassen) of gratis activiteiten voor hun kinderen (5).

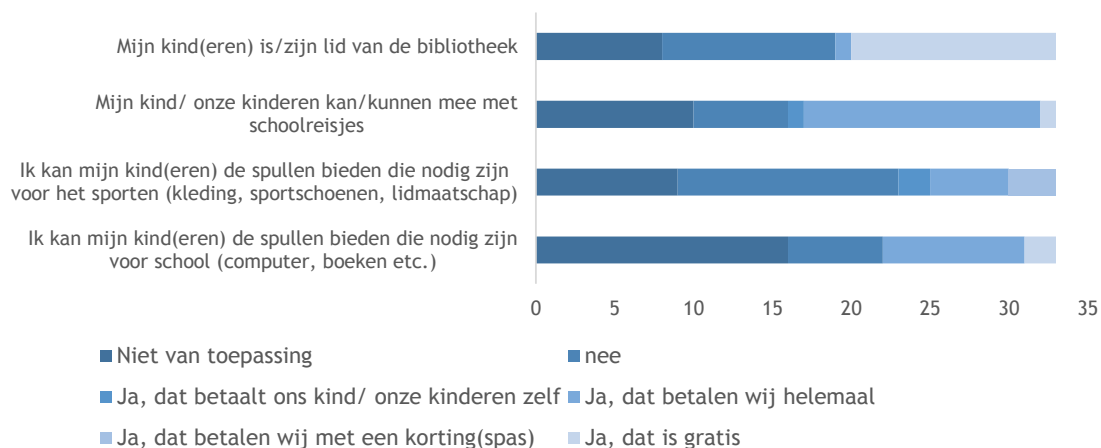
4.9 Dingen kunnen betalen

Aan de opvoeders is ook gevraagd of ze hun kinderen de nodige spullen kunnen bieden voor school en sport en hoe deze middelen worden betaald. Wat betreft lidmaatschap van de bibliotheek geeft een groot deel van de respondenten (13) aan dat dit gratis is. Twaalf opvoeders zeggen dat hun kinderen geen lid zijn van de bibliotheek.

Een meerderheid van de respondenten (17) geeft aan dat hun kinderen mee kunnen met schoolreisjes en dat zij dit voor hun kinderen betalen (15), hun kinderen dit zelf betalen (1) of dat dit gratis is (4). 6 opvoeders zeggen dat hun kinderen niet mee kunnen gaan met schoolreisjes.

Wat betreft spullen die nodig zijn voor het sporten, geeft bijna de helft (14) van de respondenten aan dit niet te kunnen bieden aan hun kinderen. De andere opvoeders zeggen dit wel voor hun kinderen te kunnen betalen (5), dit te betalen van een kortingspas (3) (het gaat hier niet om een gemeentelijke kortingspas) of de spullen door de kinderen zelf te laten betalen (2).

Tot slot zegt een deel van de respondenten (6) dat zij hun kinderen niet de spullen kunnen bieden die nodig zijn voor school. Zestien opvoeders geven aan dat dit niet van toepassing is en de rest geeft vooral aan dit zelf voor hun kinderen te betalen (9).

4.10 Adviezen aan de gemeente

Aan de opvoeders is gevraagd of zij nog dingen missen in hun gemeente die hen of andere gezinnen in armoede kunnen helpen. Twintig opvoeders beantwoordden deze vraag. Vijf van hen zouden het niet weten waarvan twee aangeven dat ze namelijk vinden dat de gemeente Oldebroek al erg veel doet en vrijgevig is. De andere antwoorden zetten we hieronder op een rij:

Over aanbod:

“Ja hulp mis ik van de gemeente.”

“Speeltuinen blijven onderhouden, dorpshuizen laten bestaan dat is de enige plek waar je op een goedkope manier je sociale contacten kan onderhouden.”

“Een duidelijk loket waar je terecht kunt met vragen, liefst anoniem.”

“Gratis knipbeurt voor die gezinnen, Afen toe een tas met lekkernijen of een handdoek en was-hand.”

“Financiële hulp bij bijv. medische kosten.”

“Witgoed kringloopwinkel.”

“Begeleiding en leuke activiteiten in de gemeente voor kinderen.”

“Voedselbank heeft vaak beperkt assortiment met veel onverkoopbare left overs die niemand eet.”

“Kledingbank.”

“Meer Leger des Heils winkels.”

“Kledingbonnen, ondersteuning aan de voedselbank.”

“Ander huis met lagere huur.”

“Gratis zwembad (noodzaak) aanbieden.”

Over regelingen:

“Kwijtschelding onroerend zaken belasting.”

“De vaste lasten wat lager, meedenken voor wat meer werkgelegenheid.”

“Extra leefgeld.”

“Meer activiteitenbijdrage per persoon, meer aandacht voor gezinnen met minder geld, voedsel, kleding, speelgoed aanbieden.”

“Extra geld (bijzondere bijstand) voor psz, schoenen, evt sport.”

“Meer toeslagen- garantstellen voor bepaalde uitgaven, zoals woonlasten - bijstandsgerechtigden 2 maanden gratis in de zorgverzekering moeten kunnen.”

“Bepaalde vrijstelling van bijverdiensten, i.p.v. inkorten op de toch al minimale uitkering, zodat schulden ook daadwerkelijk afbetaald kunnen worden.”

Over houding/voorlichting:

“Laat de gemeente een campagne starten ARMOE IS GEEN TABOE, Mensen kunnen je nogal met de nek aankijken als je arm bent.”

“Misschien zou het goed zijn om vluchtelingen gezinnen goed te informeren over de mogelijkheden die o.a. de gemeente heeft.”

4.11 Overige opmerkingen

Aan het eind konden respondenten hun eventuele opmerkingen kwijt. Veertien respondenten maakten hier gebruik van. Enkelens hebben iets te melden over het onderzoek. Zij vinden het goed dat dit onderzoek naar armoede gedaan wordt.

“Het is fijn dat er nu ook eens naar de minima wordt geluisterd!”

Andere respondenten uiten hun wensen. Enkele voorbeelden:

“Als de gemeentelasten nu eens zouden dalen, dan scheelt dat ook weer.”

“Arme gezinnen moeten het hebben van de gratis faciliteiten van de gemeente dus alstublieft laat de speeltuintjes in de gemeente bestaan.”

“Ik zou zelf graag een laptop willen hebben”

Sommigen willen aan het eind van de vragenlijst laten weten dat zij in een lastige positie zitten:

“Ik maak wel veel extra kosten, omdat de kinderen in drie verschillende gezinnen wonen. Ze zijn er in de vakanties veel, hoor ik altijd geld over te hebben om wat leuks te kunnen gaan doen. Dat is niet altijd mogelijk, soms wel jammer, ook voor je gevoel.”

“Mijn zoon van 21 is thuis komen wonen omdat hij het financieel niet redt, werkt en krijgt aangevuld vanuit bijstand. Heeft genoeg schulden van zichzelf en toch worden wij als ouders 10% gekort op de uitkering terwijl we juist meer kosten hebben.”

Een enkeling wil iets positiefs kwijt:

“Ik ben dankbaar voor die hulp die ik van de gemeente en de voedselbank heb gekregen.”

4.12 Conclusies

In Oldebroek vulden 39 opvoeders de vragenlijst in; daarmee is de respons representatief. De achtergrond van de respondenten is divers. Hun financiële situatie heeft volgens henzelf meerdere oorzaken. Opvallend vaak wordt ziekte of het gebrek aan werk van een van de gezinsleden als reden genoemd als

ook schulden en scheiding. Maar liefst dertig van de negenendertig respondenten weten niet wanneer de situatie van hun gezin verbetert.

De respondenten ervaren veel stress en vinden het erg hun kinderen niet alles te kunnen geven of geen leuke dingen te kunnen doen; het grootste deel voelt zich tekort schieten in de opvoeding en vindt dat hun kinderen iets te kort komt.

De activiteiten die kinderen ondernemen (sport, film, pretpark) worden meestal door de opvoeders betaald, met uitzondering van een bezoek aan de film dat het vaakst door de kinderen zelf wordt betaald.

Van 12 respondenten zijn de kinderen geen lid van de bibliotheek. Van zes opvoeders kunnen de kinderen niet mee op schoolreisje. De helft kan hun kinderen geen spullen bieden die nodig zijn voor het sporten. Een meerderheid gaat nooit (jaarlijks) op vakantie. En de meesten geven hun kinderen nooit zakgeld.

Verder zeggen de opvoeders met hun kinderen te praten over het geldgebrek, maar dat hun kinderen er niet met anderen over praten maar het ook niet proberen te verbergen. Veel respondenten denken dat hun kinderen (soms) spanningen hebben door het geldtekort. De opvoeders hebben allereerste tips voor andere opvoeders en voor de gemeente om hun situatie om de armoedesituatie van henzelf en van andere opvoeders te verbeteren.

5 Oldebroek: Armoede volgens jongeren

5.1 Achtergrond respondenten

Er zijn 23 jongeren die de vragenlijst hebben ingevuld. Dit betreft twaalf jongens en elf meisjes. De resultaten geven daarmee een goede indicatie. De respondenten zijn gemiddeld 13,9 jaar oud; de jongste is 9 en de oudste is 19.

N: 23

9-11	12-15	16-19
7	7	9

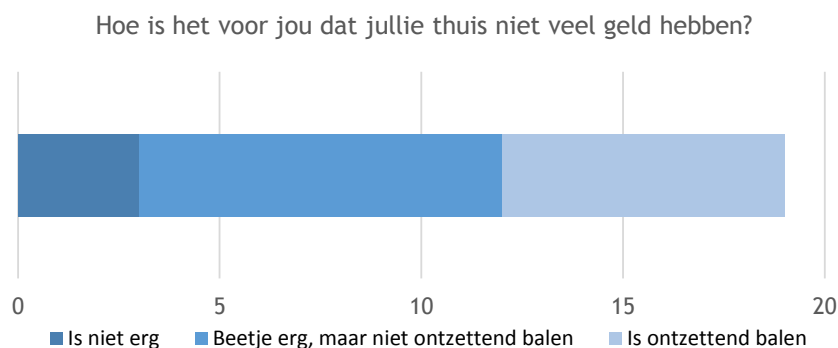
5.2 Beleving armoede

Van de 23 respondenten, hebben 19 jongeren aangegeven hoe het voor hen is om thuis weinig geld te hebben. De meesten (9) vinden het een beetje erg dat ze thuis niet veel geld hebben, maar niet 'ontzettend balen'. Zeven jongeren vinden het wel 'ontzettend balen', tegenover drie die het niet erg vinden om thuis weinig geld te hebben.

Van de negen respondenten die hebben aangegeven dat ze het een beetje erg vinden, maar niet ontzettend balen, hebben er vijf een toelichting gegeven op hun antwoord. Hieruit blijkt dat deze kinderen wel alles hebben wat echt noodzakelijk is, maar niet alles kunnen doen wat ze willen: *"Ik hoeft niet rijk te zijn om gelukkig te zijn, ik vind het balen om nergens heen te kunnen. Pretpark, dierentuin, uit eten of vakantie."*

Ook vijf van de zeven jongeren die 'ontzettend balen' hebben aangekruist, hebben een toelichting gegeven op hun antwoord. Een jongen zegt dat je met geld alles kunt doen wat je wilt en zonder geld niet. Ook noemt een meisje dat er met alles rekening moet worden gehouden en ze geen geld hebben voor leuke dingen thuis. Dit wordt ook door de rest benoemd.

Van de drie respondenten die hebben aangegeven dat ze het niet erg vinden om weinig geld te hebben thuis zeggen er twee dat ze geen geldtekort hebben.

Op de open vraag die aan de jongeren is gesteld of er dingen zijn die ze zouden willen, maar die ze niet kunnen doen of kopen doordat ze weinig geld hebben thuis, hebben 15 van de 23 respondenten een antwoord gegeven. Uit hun antwoorden blijkt dat ze graag meer leuke dingen willen doen (met het

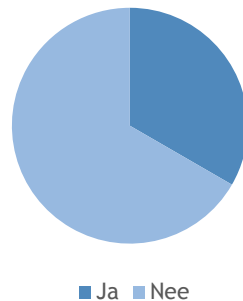
gezin) zoals naar een pretpark of een zwembad gaan. Ook een vakantie wordt vaker aangehaald. Andere genoemde zaken zijn: het beoefenen van een sport, (sport)kleding, een auto, een fiets, en een laptop.

Met betrekking tot de vraag wat de jongeren er zelf aan doen om dingen toch te kunnen doen of te kopen (die is beantwoord door 17 respondenten), komt naar voren dat de meeste jongeren een bijbaantje hebben (6) of sparen (6). Een aantal wacht af totdat ze bijvoorbeeld jarig zijn of geld krijgen (2). Drie jongeren geven aan niks zelf te (kunnen) doen om dingen toch te kunnen kopen.

5.3 *Bijbaantje*

Van de 23 respondenten hebben er 18 de vraag ingevuld of ze een bijbaantje hebben: 12 jongeren hebben geen bijbaantje en 6 jongeren wel. De zes jongeren die wel een bijbaantje hebben, werken gemiddeld vier uur per week (minimaal 1 en maximaal 8). Een meisje geeft aan dat ze alleen in de schoolvakanties werkt.

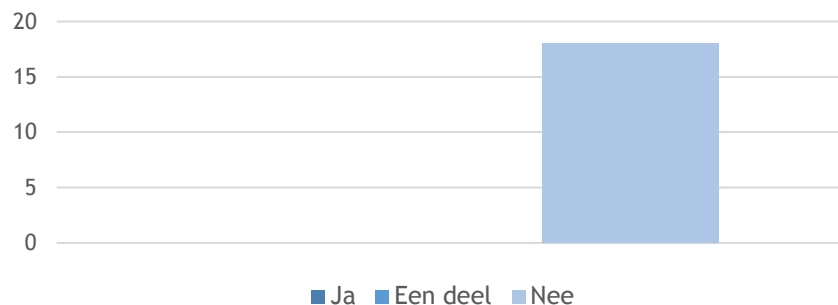
Heb je een bijbaantje?

5.4 *Geld afgeven aan ouders*

Alle respondenten die de vraag hebben beantwoord of ze wel of niet geld moeten afgeven aan hun ouders (18), hoeven dit niet te doen. Er zijn dus geen jongeren die geld (van bijvoorbeeld een bijbaantje) moeten afstaan aan hun ouders, zoals te zien is in de figuur hieronder.

Moet je geld afgeven aan je ouders?

5.5 Tips voor andere jongeren met weinig geld

Veertien van de drieëntwintig respondenten hebben een tip gegeven voor andere jongeren met betrekking tot wat ze kunnen doen als ze weinig geld hebben. De helft hiervan (7) geeft als tip dat je een bijbaantje moet zoeken zoals een krantenwijkje. Drie andere jongeren geven als tip dat je moet leren gelukkig te zijn met wat je hebt. Ook wordt door drie jongeren genoemd dat buiten spelen niks kost, net als hutten bouwen en knutselen met kartonnen dozen. Tot slot geeft een meisje als tip: *“Letten op aanbiedingen in de supermarkt, het onderste vak kiezen dat is de laagste prijs. En zelf surprises maken voor een verjaardag.”*

5.6 Beeld over de situatie in de toekomst

Aan de respondenten is gevraagd wanneer ze denken dat ze thuis weer voldoende geld hebben. Zeventien respondenten hebben hier een antwoord op gegeven. In onderstaande figuur is te zien dat voor het grootste deel van de jongeren (14) het onbekend/ niet duidelijk is wanneer ze weer voldoende geld hebben thuis. Twee respondenten denken dat ze nooit voldoende geld zullen hebben thuis en geen enkele respondent is van mening dat er binnen een maand weer voldoende geld is thuis.

5.7 Omgaan met vrienden

Zestien jongeren hebben aangegeven in hoeverre onderstaande stellingen waar of niet waar zijn voor hun situatie. Wat opvalt is dat de meeste respondenten wel (7) of een beetje (5) met hun vrienden praten over het feit dat ze weinig geld hebben thuis. De meerderheid van de jongeren (9) verbergt ook niet voor zijn vrienden dat er thuis weinig geld is. Een minderheid van de respondenten (4) gaat soms niet naar een verjaardag van een vriend of vriendin, omdat ze geen geld hebben om een leuk cadeau te kopen.

De meeste respondenten (12) zeggen mee te gaan op schooluitjes. Voor vier jongeren is dit (soms) niet mogelijk, omdat er geen geld voor is.

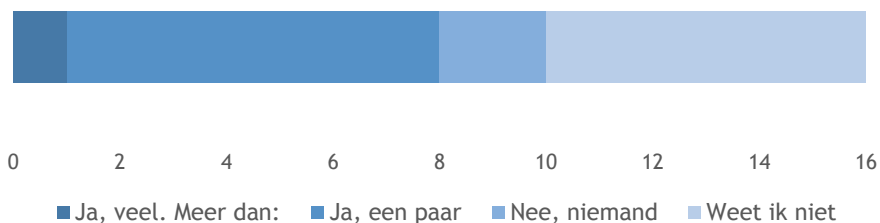
Wat betreft het uitnodigen van vrienden thuis is te zien dat een minderheid (5) van de jongeren 'waar' of 'een beetje waar' antwoordt op de stelling dat ze geen vrienden mee naar huis nemen, omdat deze vrienden dan zien dat ze weinig geld hebben. De meeste jongeren (11) kunnen zich niet vinden in deze stelling en nemen dus wel vrienden mee naar huis.

5.8 Arme jongeren in de omgeving

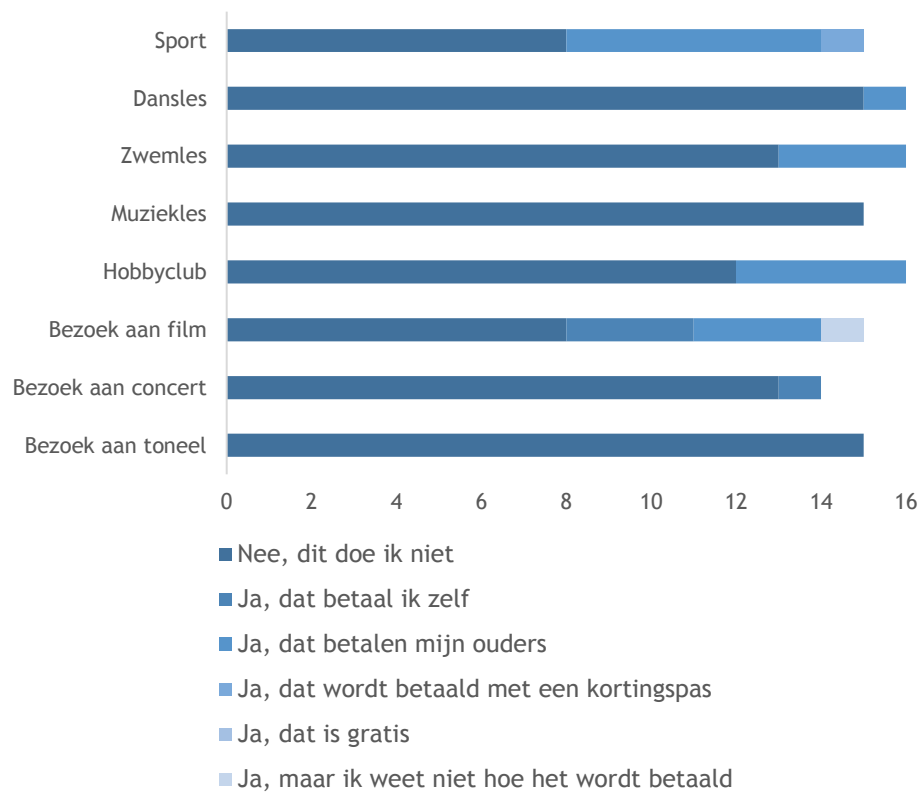
Aan de respondenten is gevraagd of er jongeren in hun omgeving zijn die thuis ook niet veel geld hebben. Zestien jongeren hebben op deze vraag een antwoord gegeven. De meeste jongeren (7) geven aan dat er een paar jongeren in hun omgeving zijn die thuis ook niet veel geld hebben. Ook een groot deel van de jongeren zegt (6) niet te weten of er andere arme jongeren in hun omgeving zijn. De overige jongeren zeggen dat er geen andere jongere in hun omgeving woont die ook arm is (2) of dat dit er veel zijn, in dit geval meer dan zeven (1).

Zijn er vrienden of jongeren om je heen (bijvoorbeeld op school, in de buurt, etc.) die thuis ook niet veel geld hebben?

5.9 Activiteiten

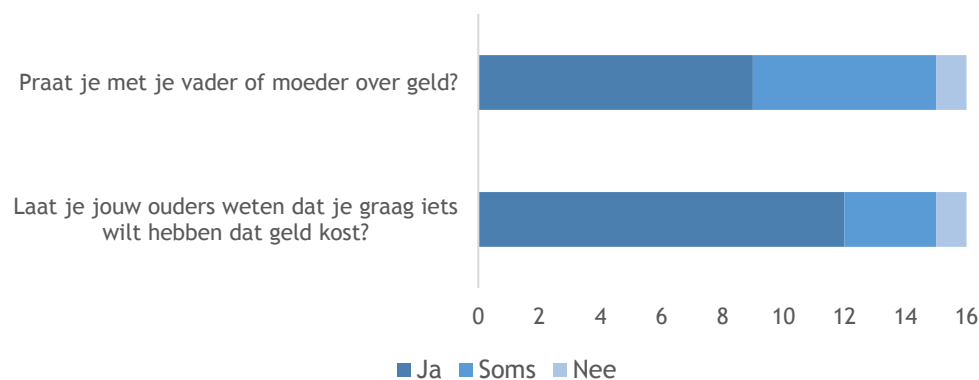
Met betrekking tot de vragen over de activiteiten die jongeren doen en hoe deze betaald worden, is in de figuur hieronder te zien dat de respons wisselend is per activiteit (tussen de 14 en 16 jongeren). Wat opvalt is dat bij alle activiteiten het aandeel jongeren dat de betreffende activiteit niet onderneemt lager is dan het aandeel jongeren dat de activiteit wel onderneemt. De enige uitzondering hierop betreft sport, waar een kleine meerderheid (7) van de jongeren aan deelneemt. Na sport is de activiteit: bezoek aan film het populairst. Van de respondenten brengt er niemand een bezoek aan het toneel en zit er geen enkele jongere op muzikles. Te zien is dat de activiteiten het vaakst door de ouders (17) betaald worden. De respondenten maken maar beperkt gebruik van een kortingspas (1) (het gaat hier niet om een gemeentelijke kortingspas) en helemaal niet van gratis activiteiten.

5.10 Met ouders praten over geld

Van de zestien respondenten die de vraag hebben beantwoord of ze met hun vader of moeder over geld praten, geven op 1 na alle jongeren aan dit (soms) te doen.

Twaalf van de zestien respondenten zeggen dat zij hun ouders laten weten als ze graag iets willen hebben dat geld kost. Drie jongeren zeggen dat dit soms te doen en één meisje geeft aan dat ze het haar ouders niet laat weten wanneer ze iets wilt hebben dat geld kost.

5.11 Thuissituatie

Met betrekking tot de thuissituatie van de jongeren valt op dat de helft van de respondenten die de vragen heeft ingevuld (8 van de 16) nooit (jaarlijks) op vakantie gaat. Slechts vier respondenten gaan jaarlijks op vakantie.

De meeste jongeren vieren thuis hun verjaardag altijd (10) of meestal (2). Drie respondenten zeggen nooit hun verjaardag te vieren thuis.

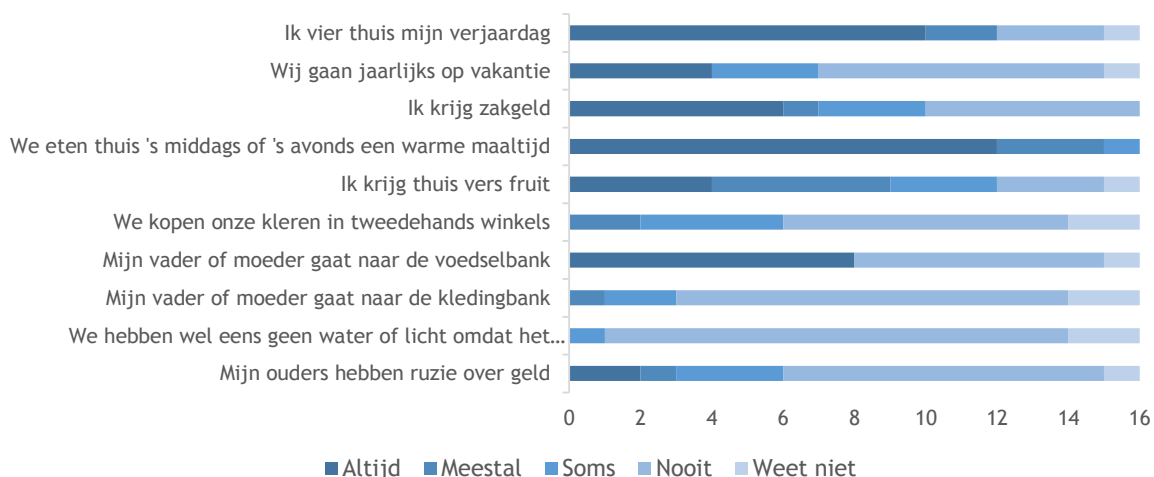
De minderheid van de respondenten (6) krijgt altijd zakgeld. Zes jongeren krijgen dit nooit. Wel geven op een na alle respondenten aan dat zij altijd (12) of meestal (3) 's middags of 's avonds een warme maaltijd eten thuis. Ook krijgt de meerderheid van de jongeren altijd (4) of meestal (5) vers fruit thuis. Drie respondenten krijgen dit nooit.

De helft van de jongeren (8) geeft aan dat er thuis altijd gebruik wordt gemaakt van de voedselbank. De andere respondenten zeggen dat hun ouders nooit naar de voedselbank gaan (7) of dat ze dit niet weten.

Van de kledingbank wordt minder gebruik gemaakt. Elf van de zestien respondenten maken hier nooit gebruik van. Ook zegt de helft van de jongeren (8) dat ze thuis nooit kleren koopt in tweedehands winkels. Dit betekent dat de andere respondenten dit meestal (2) of soms (4) wel doen.

Twee respondenten zeggen dat ze niet weten of ze wel eens geen water of licht hebben thuis omdat dit is afgesloten. Met uitzondering van 1 respondent, zeggen de overige jongeren (13) dat dit nooit gebeurt.

Tot slot geven de meeste jongeren (9) aan dat hun ouders nooit ruzie maken over geld. Twee jongeren zeggen dat dit wel altijd het geval is. Drie jongeren zeggen dat hun ouders soms ruzie maken over geld, één jongere zegt dat dit meestal gebeurt en één jongere weet het niet.

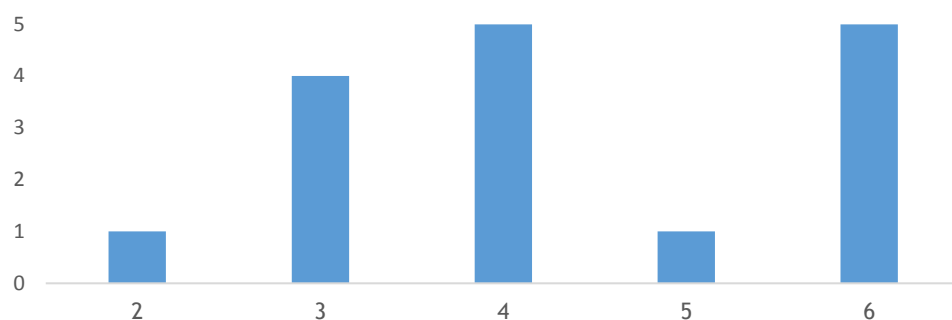
Op de stelling: "Als we thuis meer geld zouden hebben....", antwoordt het grootste deel van de respondenten (7) dat ze dan veel gelukkiger zouden zijn. Van de overige jongeren die hebben gereageerd op de stelling zeggen er zes dat er wel iets zou veranderen, maar dat ze niet veel gelukkiger zouden zijn dan nu. Drie respondenten zeggen dat er niet zoveel zou veranderen als ze thuis meer geld zouden hebben.

Als we thuis meer geld zouden hebben...

De respondenten die hebben ingevuld met hoeveel mensen ze thuis wonen (16), leven gemiddeld met 4,3 mensen in huis: minimaal twee en maximaal zes. Alle respondenten (9) wonen met hun moeder en zeven respondenten wonen met hun vader. Geen enkele respondent woont met een nieuwe vriendin of vrouw van zijn vader in huis of met twee moeders of twee vaders. Twee respondenten wonen met een nieuwe vriend of man van hun moeder in huis. Wel wonen op twee respondenten na alle jongeren met broertjes of zusjes samen: dit varieert van vier broertjes of zusjes (2) tot een broer of zus (7).

Met hoeveel mensen woon jij thuis?

Drie van de zestien jongeren die antwoord hebben gegeven op de vraag waarom ze arm zijn thuis, geven als reden dat hun vader geen betaald werk heeft, tegenover zes jongeren die als reden noemen dat hun moeder geen betaald werk heeft. De meeste jongeren zien schulden (8) en een scheiding van de ouders (7) als oorzaak van hun armoede. Drie respondenten geven aan dat zij ziekte van een van de gezinsleden als oorzaak zien van hun financiële situatie. In de categorie 'anders' die door vijf jongeren is aangekruist, komen zaken naar voren als het moeten rondkomen van een minimumloon: *"Mijn moeder kon geen werk vinden en nu bezorgt ze post maar dat verdient niet goed"* en de economische situatie (hoge huur en stijgende prijzen).

Vader geen betaald werk	Moeder geen betaald werk	Schulden	Ziekte van een van de gezinsleden	Scheiding	Anders
3	6	8	3	7	5

5.12 Adviezen aan de gemeente

Van de 23 respondenten hebben er 16 gereageerd op de vraag of er dingen zijn die ze nu missen in hun gemeente en die hen of andere jongeren met weinig geld zouden kunnen helpen. Vier van de zestien antwoorden ontkennend: *"Geen idee"*. De zaken die wel worden genoemd, betreffen leuke uitjes, sport, een gebied waar honden los mogen lopen, een bioscoop aangezien het te duur is om met de auto naar Zwolle te gaan, een gratis zwembad, een kledingbank en een jeugdhonk. Verder is er onder

twee respondenten ook de wens om financiële hulp van de gemeente, zoals een uitkering op 18-jarige leeftijd en meer initiatief van de gemeente om arme mensen bij te staan.

5.13 Overige opmerkingen

Aan het eind van de vragenlijst is gevraagd of de jongeren nog iets kwijt willen. Drie respondenten hebben hier gebruik van gemaakt:

“Gewoon meer geld geven voor de gezinnen met kinderen.”

“Het zou wel fijn zijn om een keer op vakantie te gaan.”

“Ik hoop dat jullie mij kunnen helpen en begrijpen.”

5.14 Conclusies

Drieëntwintig jongeren uit Oldebroek vulden de vragenlijst in. Acht van hen maken thuis gebruik van de voedselbank. De meeste jongeren zien schulden en een scheiding als oorzaak van hun armoede.

Zeven jongeren vinden de situatie ‘ontzettend balen’. Net zoals bij de opvoeders het geval is, is het voor het grootste deel van de jongeren onbekend wanneer de situatie thuis verbetert. Enkelen denken dat dit nooit zal gebeuren. De meerderheid van de jongeren verbergt de situatie thuis niet voor vrienden en praat er met de ouders over. De meeste jongeren geven aan dat hun ouders nooit ruzie maken over geld.

De helft van de jongeren zegt nooit (jaarlijks) op vakantie te gaan. Slechts zes jongeren krijgen altijd zakgeld. De jongeren in armoede zouden graag meer leuke dingen willen doen zoals naar een pretpark of zwembad gaan.

Tips voor de gemeente betreffen leuke uitjes, sport, een gebied waar honden los mogen lopen, een bioscoop aangezien het te duur is om met de auto naar Zwolle te gaan, een gratis zwembad, een kledingbank en een jeugdhonk. Verder is er onder twee respondenten ook de wens om financiële hulp van de gemeente, zoals een uitkering op 18-jarige leeftijd en meer initiatief van de gemeente om arme mensen bij te staan.

6 *Hattem: armoede volgens opvoeders*

6.1 *Achtergrond respondenten*

Vanuit Kinderen in Tel hebben is bekend dat er in 2012 in Hattem veertig huishoudens met kinderen tot 18 jaar zijn met een maximum van 105% van het sociaal minimum. Het aantal huishoudens tot 110% van het sociaal minimum is niet bekend. Geschat wordt dat dit er rond de 55 zijn. Er zijn 23 opvoeders die de vragenlijst hebben ingevuld: de respons is daarmee rond de 42% en de resultaten geven daarmee een goed beeld van de situatie in Hattem. Van de 23 opvoeders die de vragenlijst hebben ingevuld in Hattem, is bijna de helft samenwonend of gehuwd met kinderen tussen de 11 en 18 jaar (6) of samenwonend of gehuwd met kinderen tussen de 0 en 10 jaar (5). De opvoeders die 'anders' hebben aangekruist (4), zijn samenwonend of gehuwd en hebben kinderen tussen de 0 en 25 jaar.

Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tussen de 0 en 10 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tussen de 11 en 18 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) boven de 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) tussen 0 en 10 jaar	Alleenstaande met kind(eren) tussen 11 en 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) boven de 18 jaar	Anders
5	6	2	3	1	2	4

Op één na noemen alle respondenten (22) ziekte van een van de gezinsleden als reden voor de financiële situatie. Ook schulden (20), scheiding (20) en dat de partner geen betaald werk heeft (18) wordt door veel opvoeders als reden gezien voor het geldgebrek. In de categorie 'anders', die door dertien opvoeders is aangekruist, komen zaken naar voren als het hebben van een nuluren-contract, parttime werken, hoge vaste uitgaven, het zijn van een vluchteling of het moeten rondkomen van een minimum-loon.

Partner geen betaald werk	Zelf geen betaald werk	Schulden	Ziekte van een van de gezinsleden	Scheiding	Anders
18	12	20	22	20	13

De meesten opvoeders (11) weten niet wanneer de financiële situatie van hun gezin verbetert. Twee opvoeders denken dat dit al binnen een maand gebeurt en twee opvoeders denken dat hun situatie binnen een jaar verbetert. Vier van de drieëntwintig respondenten zijn van mening dat hun financiële situatie nooit zal verbeteren.

6.2 Beleving armoede

Negen van de drieëntwintig respondenten hebben in een paar zinnen aangegeven hoe het voor hen als opvoeders is om weinig geld te hebben. Dingen die hierbij naar voren komen zijn dat het een lastige situatie is, dat het hebben van weinig geld de nodige frustratie met zich mee brengt en dat het pijnlijk is, omdat opvoeders het beste voor hun kinderen willen:

“Je wilt het beste voor je kinderen. Je wilt dat ze normale kleding aan hebben en ze ook graag een cadeau geven of ergens mee naar toe nemen. Dit alles is best zwaar als je als 1 verdiener het hoofd boven water moet houden.”

“Ik wil ze net zoveel geven als andere mensen aan hun kinderen geven. Ik wil een goede moeder zijn.”

“Lastig, kids kunnen bijvoorbeeld niet sporten. Je kunt niet die boodschappen doen die je wil doen om toch gezonder te leven.”

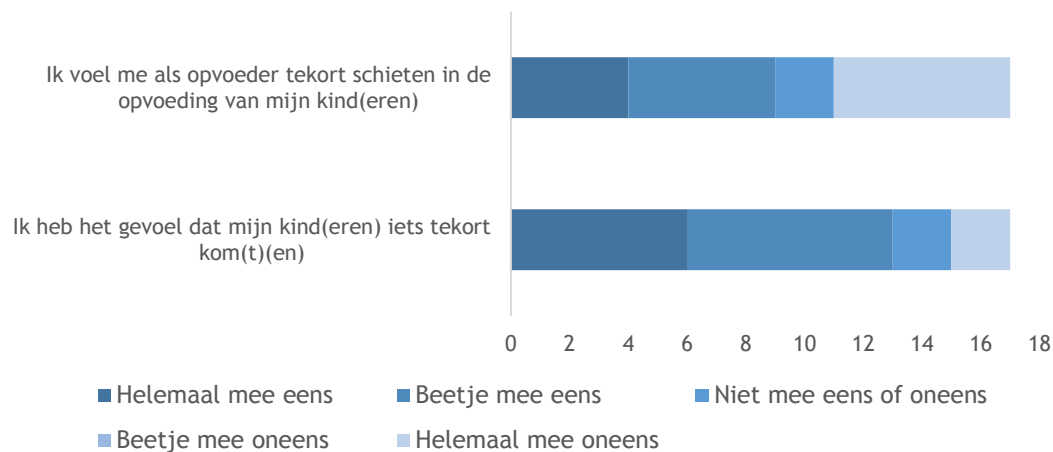
“Het is heel moeilijk om steeds nee te zeggen tegen ons kinderen als ze wat willen kopen.”

“Om als opvoeder weinig geld te hebben, vind ik een vervelende situatie omdat constant opgelet moet worden met wat je wel of niet kunt veroorloven. Dit kost ontzettend veel energie en zorgt nogal eens voor enige frustraties.”

6.3 Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets tekort komen

Zeventien van de drieëntwintig respondenten hebben aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik voel me als opvoeder tekort schieten in de opvoeding van mijn kind(eren)’ op hun situatie van toepassing is. Hierbij is “helemaal mee oneens” het vaakst aangekruist (6). Gevolgd door respondenten die het een beetje eens zijn met de stelling (5), het helemaal eens zijn (4) of het hier niet mee eens of oneens zijn (2).

Ook 17 van de 23 respondenten hebben aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik heb het gevoel dat mijn kind(eren) iets tekort kom(t)(en)’ op hun situatie van toepassing is. Het grootste deel van de respondenten is het een beetje eens (7) of helemaal eens (6) met de stelling. Gevolgd door hen die het niet eens of oneens zijn met de stelling (2) of het hier helemaal mee oneens zijn (2).

Op de open vraag of er dingen zijn die de opvoeders voor hun kind(eren) zouden willen, maar die ze hen niet kunnen bieden, hebben 13 van de 23 respondenten een antwoord gegeven. Goede kleding (5), een goede opleiding (4), dat hun kinderen kunnen sporten (3) en een vakantie (3) worden het vaakst genoemd. Andere genoemde zaken zijn: een dagje uit (2), gezond eten (2), een fiets (1) en zwemles (1).

Op de open vraag wat de opvoeders doen om dingen toch te kunnen doen of te kopen, hebben 12 van de 23 respondenten een antwoord gegeven. Sparen of zuinig zijn (5) en spullen kopen in de aanbieding (3) worden het vaakst genoemd. Andere genoemde manieren betreffen: kleding krijgen van familie of vrienden (2), niet op vakantie gaan (1), tweedehands kopen (1) en meer werken (1). Een respondent geeft aan niks te doen om dingen toch te kunnen kopen.

6.4 Tips voor andere opvoeders met weinig geld

Zeven opvoeders hebben tips voor andere opvoeders met weinig geld. De antwoorden zijn onder te verdelen in categorieën:

Beperking financiën:

“Op de kleintjes letten. Alle boodschappen in de aanbieding kopen. En bij de Aldi of de Boni kopen en niet bij Albert Hein.”

“Maak lijstje voor boodschappen en koop datgene wat nodig is en kijk naar goedkope merken.”

Omgaan met benodigde zaken:

“Kijk ook bij kringloopwinkel, Ga vaker met de fiets, Controleer welke verzekering je afsluit, waar zitten de dubbelingen. Houd een goede huisadministratie bij, Budgetbeheer, maak potjes, reserveer als dat mogelijk is, Zeg abonnementen op die je kunt missen.”

Houding:

“Besef dat je eigen waarde niet afhangt van je financiële positie.”

“Goed opletten hoe je je geld besteedt.”

“Durfte vragen aan anderen.”

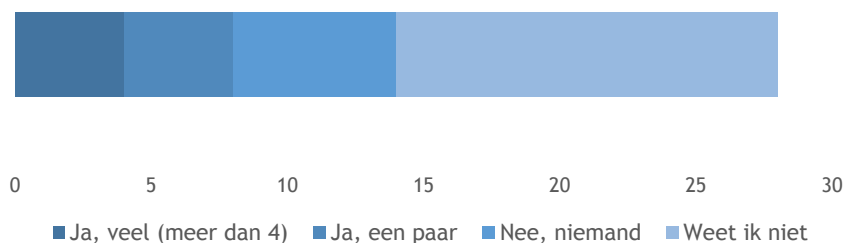
“Kinderen leren met geld omgaan en leren sparen.”

“Niet te veel geld besteden aan dingen die niet nodig zijn.”

6.5 Arme gezinnen in de omgeving

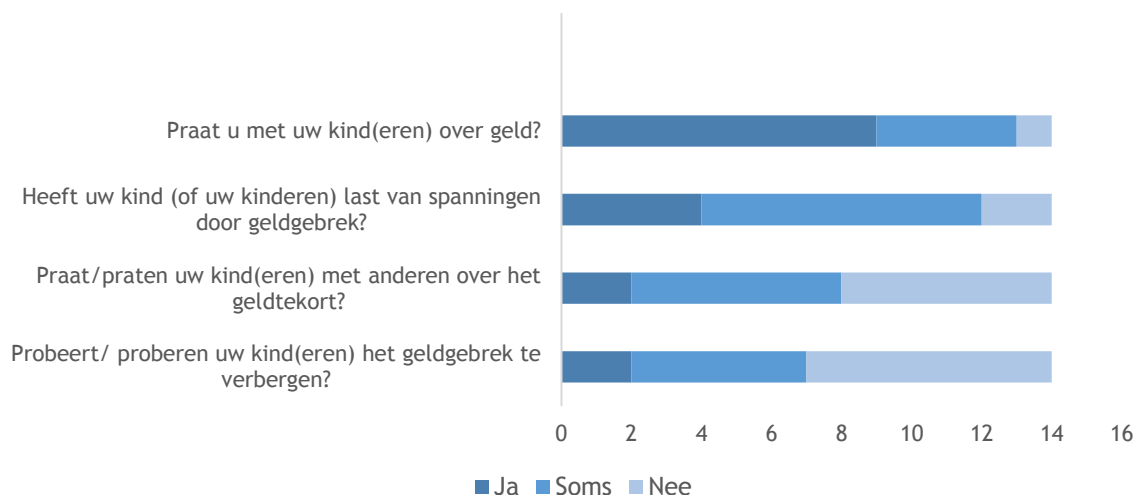
Drieëntwintig respondenten hebben ingevuld of er gezinnen om hen heen zijn die ook geldgebrek hebben. Hiervan geeft het grootste deel aan dit niet te weten (14). Zes respondenten zeggen dat dit geen enkel ander gezin in hun omgeving betreft. Vier opvoeders geven aan dat er meer dan vier gezinnen in hun omgeving zijn die ook geldgebrek hebben en vier opvoeders zeggen dat dit een paar gezinnen in hun omgeving betreft.

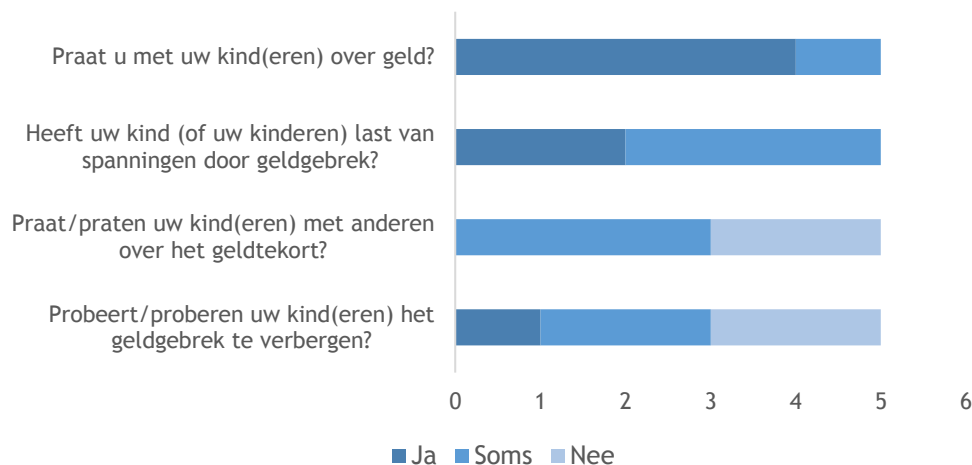
Zijn er gezinnen om u heen die ook geldgebrek hebben?

6.6 Praten over geld

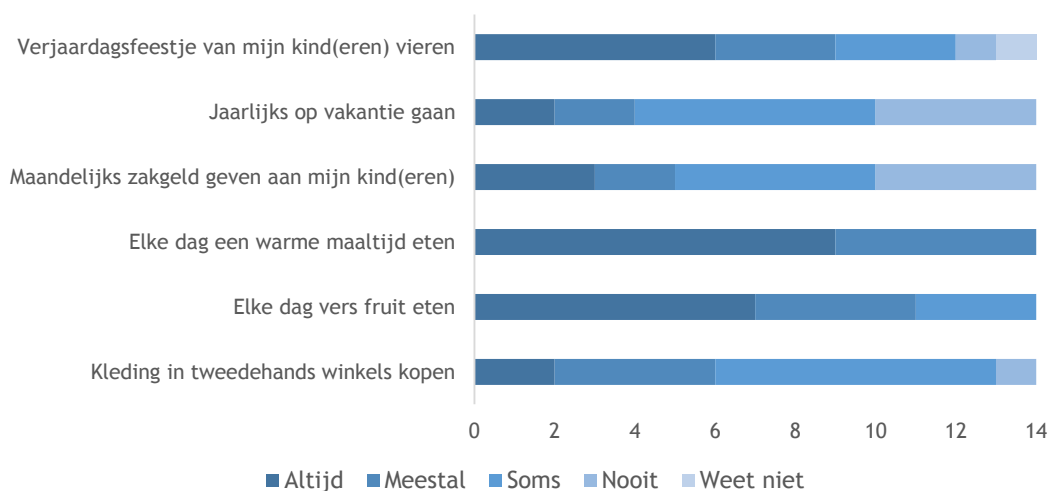
Wat betreft het praten over geld, is te zien dat de meeste opvoeders hier met hun kinderen over praten (9) of dit soms doen (4), tegenover een opvoeder die dit niet doet. Omdat dit mogelijk een opvoeder is van een klein kind is, is de tabel ook uitgesplitst naar de opvoeders van 11-18-jarigen. Vijf van hen beantwoordden deze vraag. Zij praten allen (soms) met hun kinderen over geld. Verder zijn de meeste respondenten van mening dat hun kind (of kinderen) wel (4) of soms (8) last heeft (hebben) van spanningen door geldgebrek. Twee respondenten geven aan dat hun kind(eren) geen spanningen ervaar(t)(en) door geldgebrek. De meerderheid van de respondenten zegt dat hun kind (of kinderen) niet (6) of soms (6) met anderen over het geldtekort praat. Toch zeggen de meesten dat hun kind het geldgebrek niet probeert te verbergen (7) of dit soms doet (5). Twee respondenten geven aan dat hun kind het geldgebrek wel probeert te verbergen.

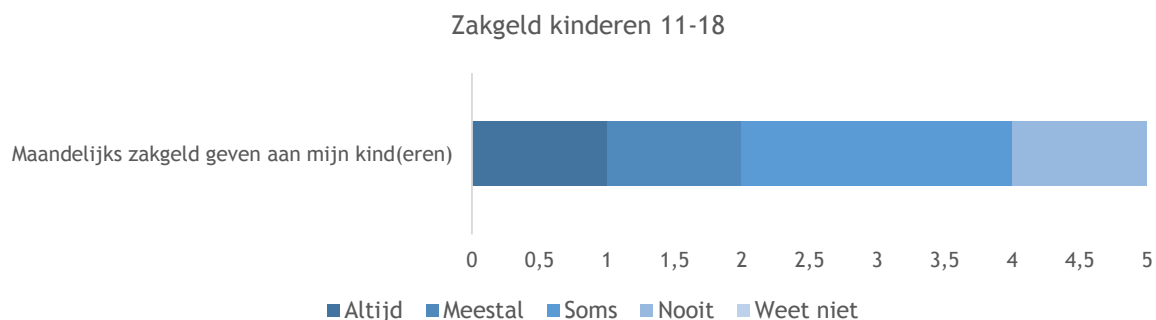

6.7 Mogelijkheden en beperkingen

Aan de respondenten is gevraagd in welke mate onderstaande zaken voor hen mogelijk zijn. Wat opvalt is dat het voor een ruime meerderheid (10) nooit of slechts soms mogelijk is om jaarlijks op vakantie te gaan. Wel zegt een meerderheid van de 14 respondenten altijd (6) of meestal (3) een verjaardagsfeestje van de kinderen te vieren. Wat betreft het geven van maandelijks zakgeld aan de kinderen geeft de meerderheid van de respondenten aan dit nooit (4) of soms (5) te doen; uitgesplitst naar de opvoeders van 11-18-jarigen zien we daarin geen verschil. Wel zorgen alle opvoeders dat er elke dag (9) of meestal (5) een warme maaltijd op tafel staat. Ook geven de meeste opvoeders aan dat het altijd (7) of meestal (4) mogelijk is om elke dag vers fruit te eten. Slechts één opvoeder zegt nooit kleding te kopen in een tweedehands winkel. Dit wordt door de meeste respondenten soms (7) of meestal (4) wel gedaan.

6.8 Activiteiten

Wat betreft de activiteiten die kinderen ondernemen of waar ze lid van zijn, is te zien dat de meerderheid van de respondenten aangeeft dat hun de kinderen de onderstaande activiteiten niet ondernemen of hier geen lid van zijn. De kinderen die wel ergens aan deelnemen zitten voornamelijk op een sport en ondernemen het vaakst een bezoek aan de film of aan het pretpark. De activiteiten worden meestal door de opvoeders (6) of de kinderen (8) zelf betaald. Twee uitzonderingen hierop vormen sport en een bezoek aan het museum die vaker ook door middel van een korting(spas) betaald worden (4) (het gaat hier niet om een gemeentelijke kortingspas).

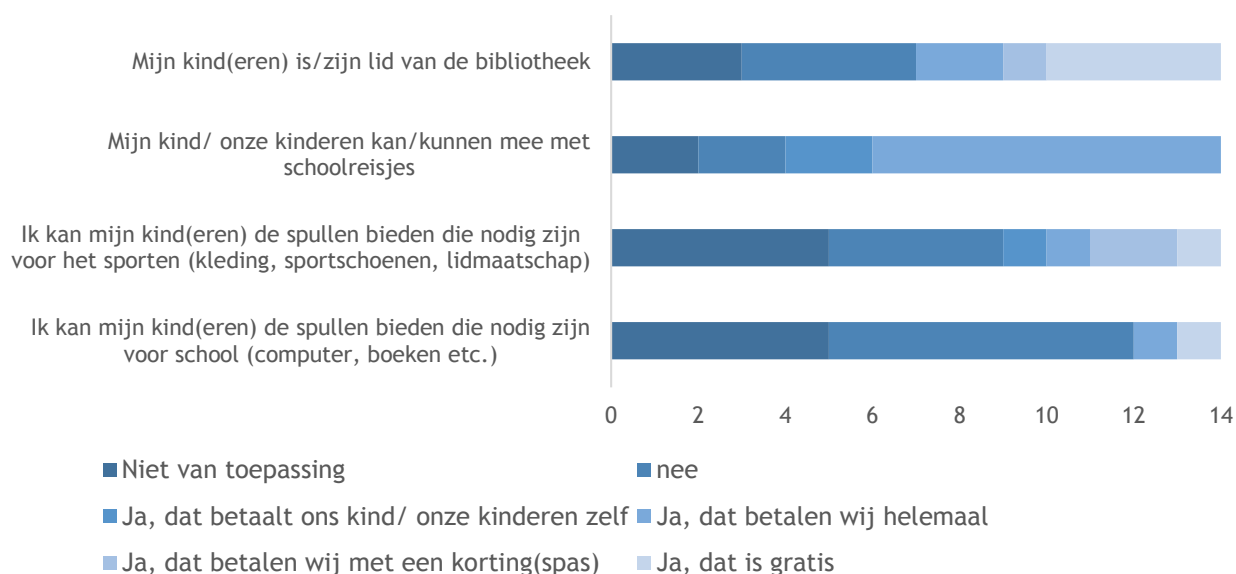
6.9 Dingen kunnen betalen

Aan de opvoeders is ook gevraagd of ze hun kinderen de nodige spullen kunnen bieden voor school en sport en hoe deze middelen worden betaald. Wat betreft lidmaatschap van de bibliotheek geeft een deel van de respondenten aan dat dit gratis is (4) of betaald wordt van een kortingspas (1). Drie opvoeders zeggen dat hun kinderen geen lid zijn van de bibliotheek.

Een ruime meerderheid van de respondenten (10) geeft aan dat hun kinderen mee kunnen met schoolreisjes en zij dit voor hun kinderen betalen (8) of dat de kinderen dit zelf doen (2). Twee opvoeders zeggen dat hun kinderen niet mee kunnen gaan met schoolreisjes.

Wat betreft spullen die nodig zijn voor het sporten, geeft een deel (4) van de respondenten aan dit niet te kunnen bieden aan hun kinderen. De andere opvoeders zeggen dit wel voor hun kinderen te kunnen betalen (1), dit te betalen van een kortingspas (2), gebruik te maken van gratis spullen (1) of de spullen door de kinderen zelf te laten betalen (1).

Tot slot zegt de helft van de respondenten (7) dat zij hun kinderen niet de spullen kunnen bieden die nodig zijn voor school. Vijf opvoeders geven aan dat dit niet van toepassing is.

6.10 Adviezen aan de gemeente

Twee respondenten hebben een wens voor de gemeente Hattem. De een wenst meer werkgelegenheid, de ander wenst dat zelf bepaald mag worden waar de activiteitenbijdrage aan wordt besteed.

6.11 Overige opmerkingen

Aan het eind van de vragenlijst zijn er vier respondenten die nog iets kwijt willen. Twee van hen vinden het goed dat er nu een onderzoek naar armoede is gedaan.

“Goed initiatief. Hoop dat dit wat oplevert en dat een ieder ook goed meer kan blijven doen.”

Twee andere respondenten uiten hun wens:

“Zorg voor veel industrie op h2o zodat er werk komt!!!”

*“Mijn grote wens. Dat mijn kinderen normaal kunnen leven zoals veel kinderen in Nederland.
En ook kunnen genieten van hun kinderperiode.”*

6.12 Conclusies

Van de 23 opvoeders die de vragenlijst hebben ingevuld in Hattem noemen de meesten ziekte van een van de gezinsleden als reden voor de financiële situatie waarin zij verkeren. Daarnaast worden ook schulden en scheiding vaak genoemd. De meesten weten niet of er ook arme gezinnen in hun omgeving wonen.

Ongeveer de helft weet niet wanneer de situatie van het gezin verbetert, vier zijn van mening dat dit nooit gebeurt. Het overgrote deel voelt zich (een beetje) tekort schieten in de opvoeding en vindt dat hun kinderen iets te kort komt. De meeste opvoeders praten met hun kinderen over geld en vinden dat hun kinderen spanningen ervaren door het geldgebrek.

Een meerderheid gaat nooit (jaarlijks) op vakantie. Activiteiten worden meestal door de opvoeders of de kinderen zelf betaald. Twee uitzonderingen hierop vormen sport en een bezoek aan het museum die vaker ook door middel van een korting(spas) (het betreft hier niet een gemeentelijke kortingspas) betaald worden.

De opvoeders hebben allerlei tips voor andere opvoeders.

7 Heerde: armoede volgens opvoeders

7.1 Achtergrond respondenten

Vanuit Kinderen in Tel hebben is bekend dat er in 2012 in Heerde veertig huishoudens met kinderen tot 18 jaar zijn met een maximum van 105% van het sociaal minimum. De cijfers over de 110%-norm zijn nergens exact bekend, maar geschat wordt rond de zestig gezinnen. Veertien opvoeders hebben de vragenlijst ingevuld; uitgaande van de schatting dat zestig opvoeders op een inkomen van 110% zitten is de respons 22%. De resultaten zijn daarmee indicatief. Van de 14 opvoeders die de vragenlijst hebben ingevuld, heeft het grootste deel (7) 'anders' aangekruist bij de vraag wat hun gezinssamenstelling is. Hiervan geven vijf opvoeders aan alleenstaand te zijn met kinderen tussen de 0 en 18 jaar. Van de 14 respondenten is er maar een samenwonend of gehuwd met kinderen.

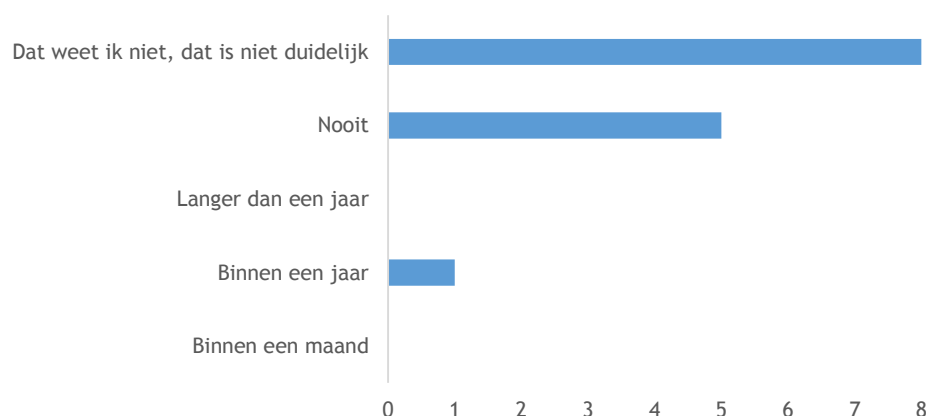
Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tussen de 0 en 10 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) tus- sen de 11 en 18 jaar	Samenwonend/ gehuwd en kind(eren) boven de 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) tussen 0 en 10 jaar	Alleenstaande met kind(eren) tussen 11 en 18 jaar	Alleenstaande met kind(eren) boven de 18 jaar	Anders
0	0	1	2	3	1	7

Met betrekking tot de achtergrond van de financiële situatie, noemen alle respondenten (14) schulden als reden, net als dat hun partner geen betaald werk heeft. Ziekte van een van de gezinsleden (13) en een scheiding (11) worden ook door veel opvoeders als reden gezien voor hun geldgebrek. In de categorie 'anders', die door zeven opvoeders is aangekruist, komen zaken naar voren als afgekeurd zijn, leven van een uitkering of een parttime baan hebben.

Partner geen betaald werk	Zelf geen betaald werk	Schulden	Ziekte van een van de gezinsleden	Scheiding	Anders
14	8	14	13	11	7

Het grootste deel van de opvoeders (8) weet niet wanneer de financiële situatie van hun gezin verbetert. Vijf van de veertien opvoeders denken dat hun situatie nooit verbetert en één opvoeder denkt dat de financiële situatie van zijn/ haar gezin binnen een jaar verbetert.

Wanneer denkt u dat de financiële situatie van uw gezin verbeterd is?

7.2 Beleving armoede

Zeven van de veertien respondenten hebben in een paar zinnen aangegeven hoe het voor hen als opvoeder is om weinig geld te hebben. Dingen die hierbij naar voren komen zijn dat de situatie stress met zich meebrengt, dat het moeilijk is om rond te komen en dat de kinderen niet alles kunnen doen wat ze willen:

“Altijd met stress leven om rond te komen in de maand en niet alles kunnen bieden aan de kinderen.”

“Verschrikkelijk de kinderen kunnen niet alles doen wat ze willen, bijvoorbeeld sport en dat doet pijn als moeder ik vind het zo belangrijk terwijl de financiële middelen er niet zijn.”

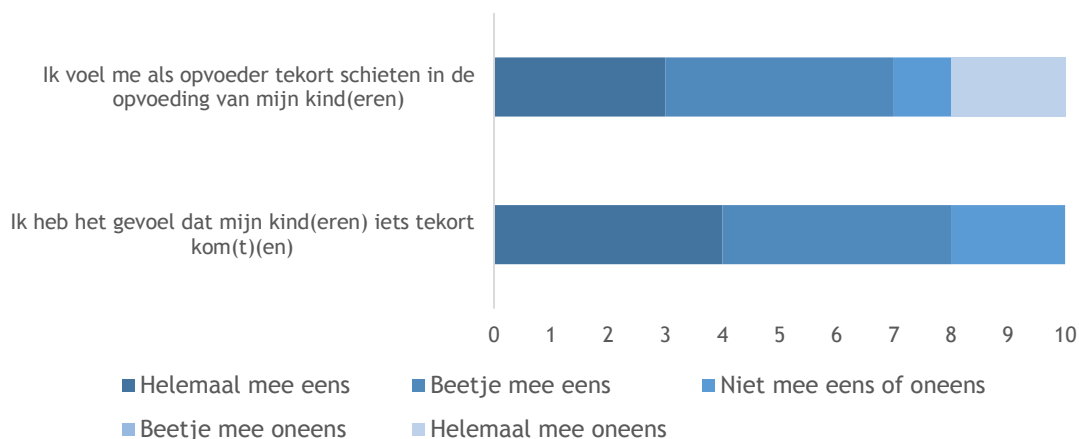
“Het is moeilijk als alleenstaande moeder. Ik moet opletten met mijn uitgaven zodat mijn kinderen niet teveel te kort komen.”

“Zelfs met een betaalde baan van 24 uur is het moeilijk om rond te komen. Ik leef op de toeslagen die ik krijg: huurtoeslag, zorgtoeslag en kindgebonden budget.”

7.3 Gevoel tekort schieten en dat kinderen iets tekort komen

Tien van de veertien respondenten hebben aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik voel me als opvoeder tekort schieten in de opvoeding van mijn kind(eren)’ op hun situatie van toepassing is. Zoals te zien is in de figuur hieronder, zijn de meeste respondenten het een beetje eens (4) of helemaal eens (3) met de stelling. Gevolgd door respondenten die het hier helemaal oneens (2) of niet mee eens of oneens zijn (1).

Ook tien van de veertien respondenten hebben aangegeven in hoeverre de stelling: ‘Ik heb het gevoel dat mijn kind(eren) iets tekort kom(t)(en)’ op hen van toepassing is. De meeste respondenten zijn het helemaal eens (4) of een beetje eens (4) met de stelling gevolgd door hen die het hiermee niet eens of oneens zijn (2). Geen enkele respondent is het helemaal of een beetje oneens met de stelling.

Op de open vraag of er dingen zijn die de opvoeders voor hun kind(eren) zouden willen, maar die ze hen niet kunnen bieden, heeft de helft van de respondenten (7) een antwoord gegeven. Een dagje uit (5) en een vakantie (3) worden het vaakst genoemd. Andere genoemde zaken zijn: een fiets (2), een laptop (2), kleding (1), zwemles (1) en sport (1).

Op de open vraag aan de opvoeders wat zij doen om dingen toch te kunnen doen of te kopen, hebben acht van de 14 respondenten een antwoord gegeven. Sparen of zuinig zijn (7) worden het vaakst genoemd. Ook noemt een respondent dat hij of zij nachtdiensten is gaan werken en op vakantie gaat in eigen land met de tent. Een respondent geeft aan niks te doen om dingen toch te kunnen kopen.

7.4 Tips voor andere opvoeders met weinig geld

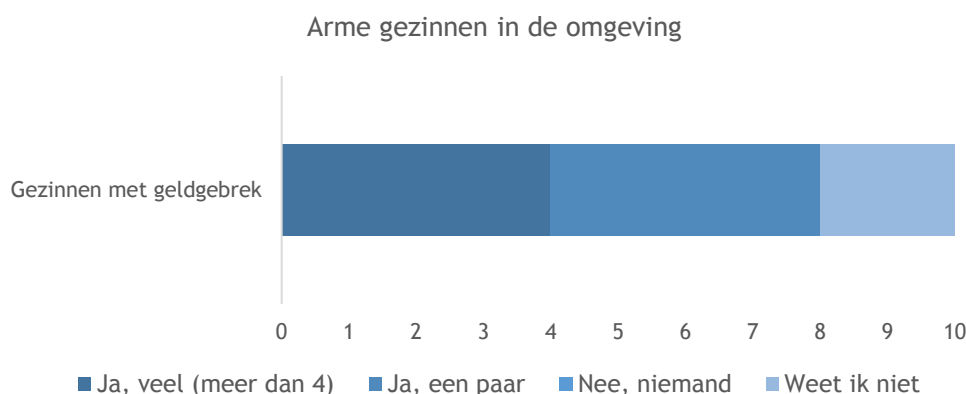
Vier opvoeders hebben tips voor andere opvoeders. Twee van hen vinden dat je moet sparen. De andere geven tips met betrekking tot de houding:

“Probeer zo veel mogelijk te genieten van de dag.”

“Geniet van de kleine dingen in het leven. Je kan ook leuke dingen doen die geen geld kosten.”

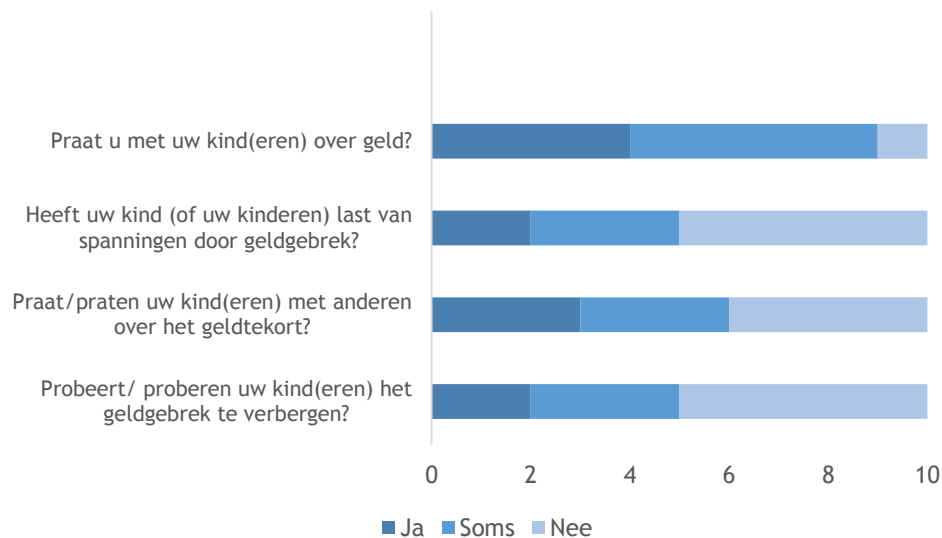
7.5 Arme gezinnen in de omgeving

Tien respondenten hebben ingevuld of er gezinnen om hen heen zijn die ook geldgebrek hebben. Hiervan geven 4 respondenten aan dat er meer dan 4 gezinnen in hun omgeving zijn die ook geldgebrek hebben. Twee respondenten zeggen dat dit een paar gezinnen in hun omgeving betreft en twee anderen geven aan dit niet te weten.

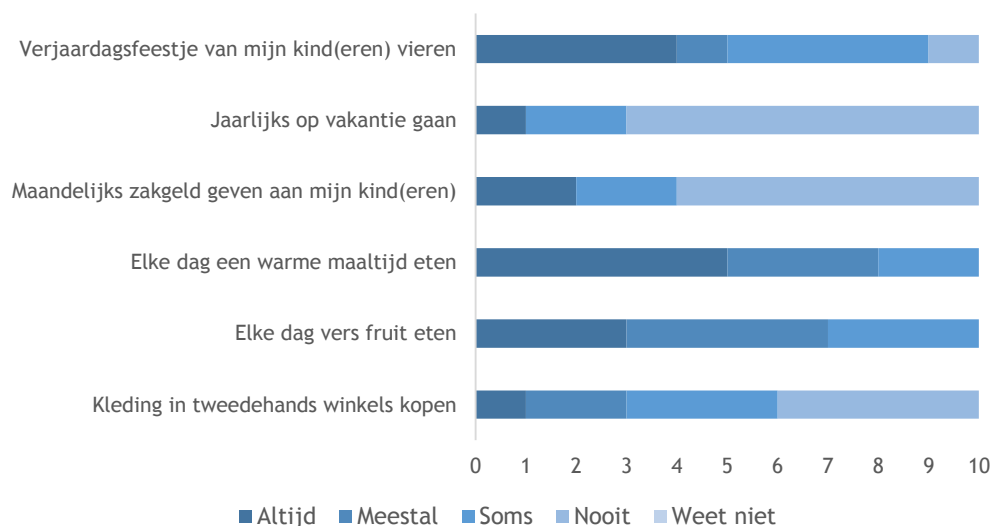
7.6 Praten over geld

Wat betreft het praten over geld is te zien dat de meeste opvoeders hier met hun kinderen over praten (4) of dit soms doen (5), tegenover één opvoeder die dit niet doet. Verder zijn de meeste respondenten van mening dat hun kind (of kinderen) soms (3) of geen (5) last heeft (hebben) van spanningen door geldgebrek. Twee respondenten geven aan dat hun kind(eren) wel spanningen ervaar(t)(en) door geldgebrek. De meerderheid van de respondenten (4) zegt dat hun kind (of kinderen) niet met anderen over het geldtekort praat. Toch zeggen de meesten dat hun kind het geldgebrek niet probeert te verbergen (5) of dit soms doet (3). Twee respondenten geven aan dat hun kind het geldgebrek wel probeert te verbergen.

7.7 Mogelijkheden en beperkingen

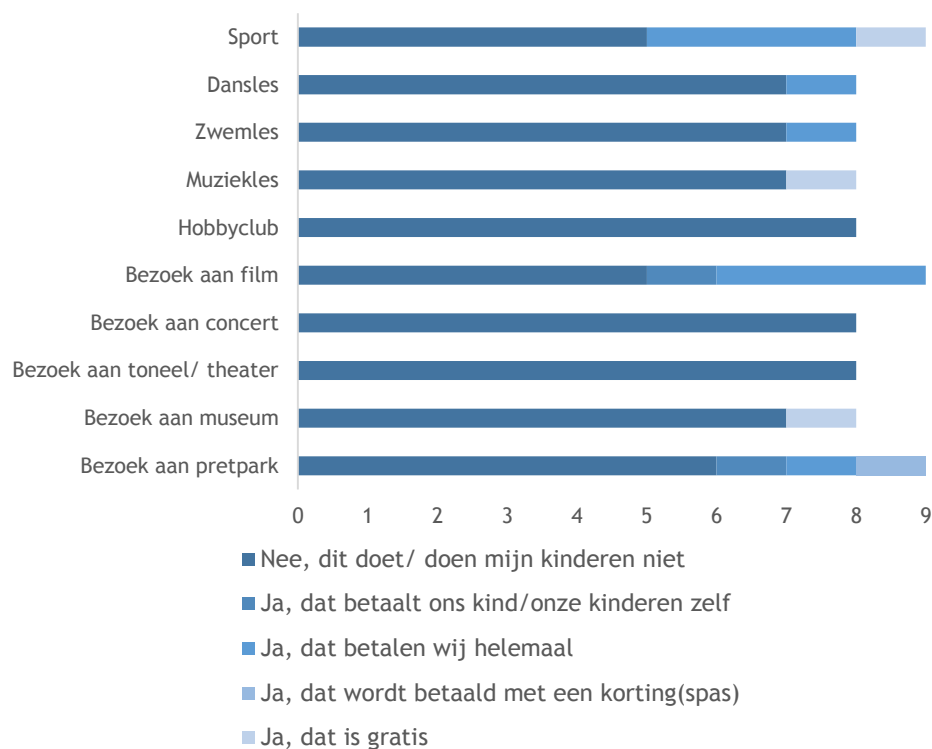
Aan de respondenten is gevraagd in welke mate onderstaande zaken voor hen mogelijk zijn. Wat opvalt is dat het voor een ruime meerderheid (7) nooit mogelijk is om (jaarlijks) op vakantie te gaan. Wel zegt een meerderheid van de tien respondenten altijd (4) of soms (4) een verjaardagsfeestje van de kinderen te vieren. Wat betreft het maandelijks zakgeld geven aan de kinderen, geeft de meerderheid van de opvoeders aan dit nooit (6) of soms (2) te doen. Wel zorgen de meeste opvoeders dat er elke dag (5) of meestal (3) een warme maaltijd op tafel staat. Ook geven de meeste opvoeders aan dat het altijd (3) of meestal (4) mogelijk is om elke dag vers fruit te eten. De meeste opvoeders zeggen nooit (4) of soms (3) kleding te kopen in een tweedehands winkel.

7.8 Activiteiten

Wat betreft de activiteiten die kinderen ondernemen of lid van zijn, is te zien dat de meerderheid van de respondenten aangeeft dat hun de kinderen de onderstaande activiteiten niet ondernemen of hier geen lid van zijn. De kinderen die wel activiteiten ondernemen of ergens lid van zijn zitten op een

sport en ondernemen een bezoek aan de film of aan het pretpark. De activiteiten worden meestal (9) door de opvoeders betaald. Drie maal geven opvoeders aan dat een activiteit gratis is. Tot slot zegt slechts één respondent een korting(spas) te gebruiken om een activiteit te betalen (een bezoek aan het pretpark): het gaat hier niet om een gemeentelijke pas.

7.9 Dingen kunnen betalen

Aan de opvoeders is ook gevraagd of ze hun kinderen de nodige spullen kunnen bieden voor school en sport en hoe deze middelen worden betaald. Wat betreft lidmaatschap van de bibliotheek, geeft een deel van de respondenten aan dat dit gratis is (2) of dat zij dit betalen voor hun kinderen (2). Vier opvoeders zeggen dat hun kinderen geen lid zijn van de bibliotheek.

Een kleine minderheid van de respondenten (4) geeft aan dat hun kinderen mee kunnen met schoolreisjes en zij dit voor hun kinderen betalen (2) of dat dit gratis is (2). Vier opvoeders zeggen dat hun kinderen niet mee kunnen gaan met schoolreisjes.

Wat betreft spullen die nodig zijn voor het sporten, geeft een deel (2) van de respondenten aan dit niet te kunnen bieden aan hun kinderen. De andere opvoeders zeggen dit wel voor hun kinderen te kunnen betalen (3), dit te betalen van een kortingspas (1), of de spullen door de kinderen zelf te laten betalen (1).

Tot slot zegt een deel de respondenten (3) dat zij hun kinderen niet de spullen kunnen bieden die nodig zijn voor school. De rest van de opvoeders geven voornamelijk aan dit wel zelf voor hun kinderen te betalen (3).

7.10 Adviezen aan de gemeente

Zeven respondenten uiten hun wensen.

Over houding/voorlichting:

“Mijn ervaring is dat ik een meelevend persoon binnen de gemeente trof die mijn kind heeft kunnen helpen aan een laptop voor school. Er mag wat meer publiciteit komen over wat de mogelijkheden zijn voor arme gezinnen met kinderen.”

“Ja zou wel meer willen weten qua potjes in de gemeente of hoe ik via instanties in aanmerking kan komen voor vergoeding.”

“Lijst met tegemoetkomingen waar je recht op hebt.”

Over regelingen:

“Als iemand werkt dat hij/zij geen bonus krijgt op zijn uitkering.”

“Subsidies verhogen.”

Over aanbod:

“Als ik zie dat ze in Zwolle een kerstdiner krijgen en als afsluiting een kerstpakket, hier doen ze niks.”

7.11 Overige opmerkingen

Slechts één respondent heeft aan het eind nog iets gezegd:

“Iets meer organiseren voor mensen met weinig geld.”

7.12 Conclusies

Van de 14 opvoeders in Heerde die de vragenlijst hebben ingevuld, heeft het grootste deel (7) 'anders' aangekruist bij de vraag wat hun gezinssamenstelling is. Hiervan geven vijf opvoeders aan alleenstaand te zijn met kinderen tussen de 0 en 18 jaar. Van de veertien respondenten is er maar 1 samenwonend of gehuwd met kinderen.

Alle respondenten noemen schulden als reden voor hun financiële situatie, als ook dat hun partner geen betaald werk heeft. Ziekte en scheiding worden ook genoemd. Het overgrote deel heeft geen zicht op wanneer de financiële situatie verbetert; vijf denken dat dit nooit gebeurt.

Het overgrote deel voelt zich tekort schieten in de opvoeding en vindt dat hun kinderen iets te kort komt. De meeste opvoeders praten met hun kinderen over geld en ongeveer de helft vindt dat hun kinderen (soms) spanningen ervaren door het geldgebrek.

De activiteiten die kinderen ondernemen (sport, film, pretpark) worden meestal door de opvoeders betaald. Vier opvoeders zijn geen lid van de bibliotheek. Een meerderheid gaat nooit (jaarlijks) op vakantie.

Enkele respondenten hebben tips voor andere opvoeders die in dezelfde situatie zitten als ook wensen voor de gemeente.

8 *Heerde: armoede volgens jongeren*

8.1 *Achtergrond respondenten*

Er zijn tien jongeren die de vragenlijst hebben ingevuld. Dit betreft vier jongens en zes meisjes. De respondenten zijn gemiddeld 13,6 jaar oud; de jongste is 9 en de oudste is 19.

N: 16

9-11	12-15	16-19
3	4	3

8.2 *Beleving armoede*

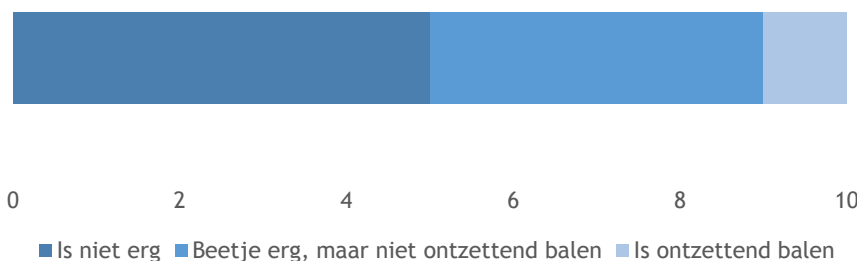
Van de tien respondenten, vindt de helft (5) het niet erg om thuis weinig geld te hebben. Een jongere vindt dit wel 'ontzettend balen', tegenover vier jongeren die het een beetje erg vinden, maar niet 'ontzettend balen'.

Vier van de vijf jongeren hebben een toelichting gegeven op hun antwoord dat zij het niet erg vinden om thuis weinig geld te hebben. Hieruit komt naar voren dat deze jongeren er geen last van ervaren om met weinig geld te leven: *"Je leert veel dingen waarderen en zuinig te zijn wanneer je weinig geld hebt."* En: *"Je kunt ook gelukkig zijn met weinig geld."*

Een meisje dat heeft aangegeven het een beetje erg te vinden om thuis weinig geld te hebben, vertelt: *"Het is gewoon niet fijn om het erover te hebben, vooral als anderen vragen of ik iets niet heb en dan kijken ze me raar aan als ik nee zeg."*

Het meisje dat heeft ingevuld dat ze het 'ontzettend balen' vindt dat ze thuis weinig geld hebben, heeft haar antwoord niet toegelicht.

Hoe is het voor jou dat jullie thuis niet veel geld hebben?

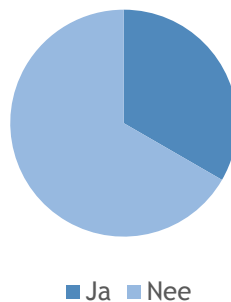
Op de open vraag die aan de jongeren is gesteld of er dingen zijn die ze zouden willen, maar die ze niet kunnen doen of kopen doordat ze weinig geld hebben thuis, hebben zeven van de tien respondenten een antwoord gegeven. Uit hun antwoorden blijkt dat ze graag meer leuke dingen willen doen (met familie) zoals naar de bioscoop of naar een pretpark. Veel respondenten zeggen ook graag eens op vakantie te willen (naar het buitenland). Overige genoemde zaken betreffen kleding en het beoefenen van een sport.

Met betrekking tot de vraag wat de jongeren er zelf aan doen om dingen toch te kunnen doen of te kopen (die is beantwoord door 6 respondenten), komt naar voren dat de jongeren een bijbaantje hebben (2), proberen te sparen (2) of gebruik maken van hun studiefinanciering (1). Één jongere geeft aan niks zelf te (kunnen) doen om dingen toch te kunnen kopen.

8.3 *Bijbaantje*

Van de tien respondenten hebben er negen de vraag ingevuld of ze een bijbaantje hebben: zes jongeren hebben geen bijbaantje en drie jongeren wel. Van de drie jongeren die een bijbaantje hebben, werkt een jongere gemiddeld 15 uur per week en een andere jongere gemiddeld 9 uur per week. Eén meisje zegt dat ze krantjes rondbrengt, maar geeft niet aan hoeveel uur per week ze hiermee bezig is.

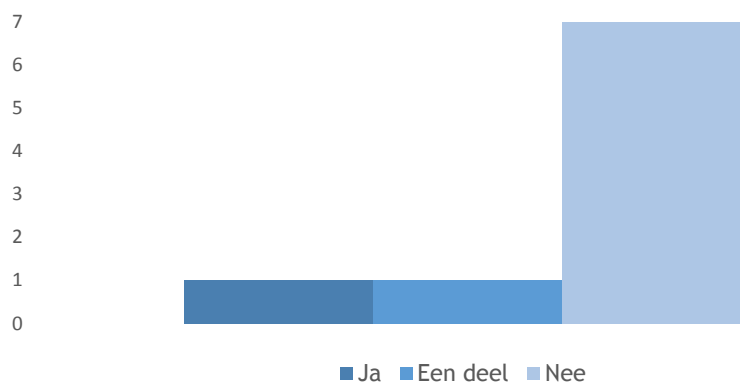
Heb je een bijbaantje?

8.4 *Geld afgeven aan ouders*

De meeste respondenten (7 van de 9 die de vraag hebben beantwoord) hoeven geen geld af te staan aan hun ouders. Een enkeling moet zijn geld wel (1) of voor een deel (1) aan zijn ouders afgeven, zoals te zien is in de figuur hieronder.

Moet je geld afgeven aan je ouders?

8.5 *Tips voor andere jongeren met weinig geld*

Zes van de tien respondenten hebben een tip gegeven voor andere jongeren met betrekking tot wat ze kunnen doen als ze weinig geld hebben. Drie jongeren geven de tip om proberen te sparen door middel van bijvoorbeeld dingen verkopen. Een respondent geeft als tip om blij te zijn met wat je hebt. Een andere respondent zegt dat je een baantje moet zoeken als je niet veel geld hebt. Deze jongere geeft

ook als tip dat iets leuks doen met het gezin ook goedkoop en in de buurt kan. Tot slot komt 1 meisje met de tip: “Creatief zijn: Hutten bouwen, veel buiten, picknicken, met parasols tenten maken in de zomer.”

8.6 *Beeld over de situatie in de toekomst*

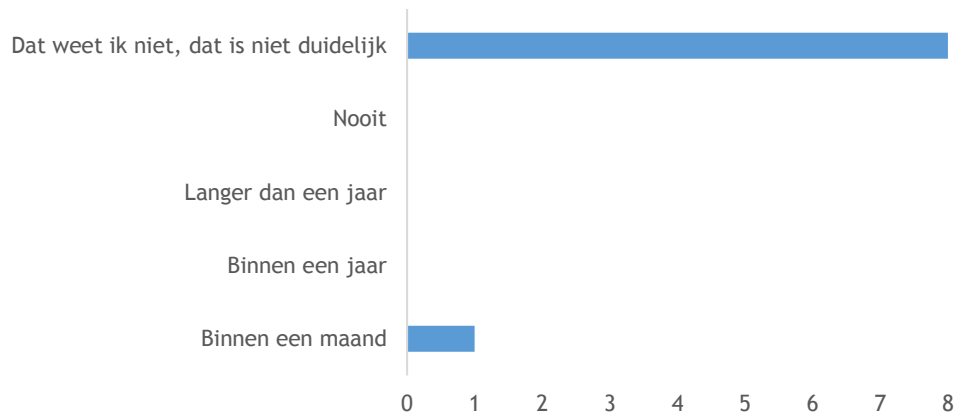
Aan de respondenten is gevraagd wanneer ze denken dat ze thuis weer voldoende geld hebben. Negen respondenten hebben hier een antwoord op gegeven. In onderstaande figuur is te zien dat voor bijna alle jongeren (8) het onbekend/ niet duidelijk is wanneer ze weer voldoende geld hebben thuis. Een respondent denkt dat er binnen een maand weer genoeg geld is en niemand denkt dat er nooit weer voldoende geld zal zijn.

8.7 *Omgaan met vrienden*

Negen jongeren hebben aangegeven in hoeverre onderstaande stellingen waar of niet waar zijn voor hun situatie. Wat opvalt is dat de meeste respondenten voor hun vrienden (een beetje [5]) verbergen (2) dat zij thuis weinig geld hebben. Toch geven zeven jongeren aan wel (of een beetje) met hun vrienden te praten over het feit dat ze weinig geld hebben thuis. Iets minder dan de helft van de respondenten (4) gaat soms niet naar een verjaardag van een vriend of vriendin, omdat ze geen geld hebben om een leuk cadeau te kopen. Voor vijf jongeren is het (soms) niet mogelijk om mee te gaan met een schooluitje, omdat hier geen geld voor is. Wat betreft het uitnodigen van vrienden thuis is te zien dat een minderheid (3) van de jongeren ‘waar’ of ‘een beetje waar’ antwoordt op de stelling dat ze geen vrienden mee naar huis nemen, omdat deze vrienden dan zien dat ze weinig geld hebben. De meeste jongeren (6) kunnen zich niet vinden in deze stelling en nemen dus wel vrienden mee naar huis.

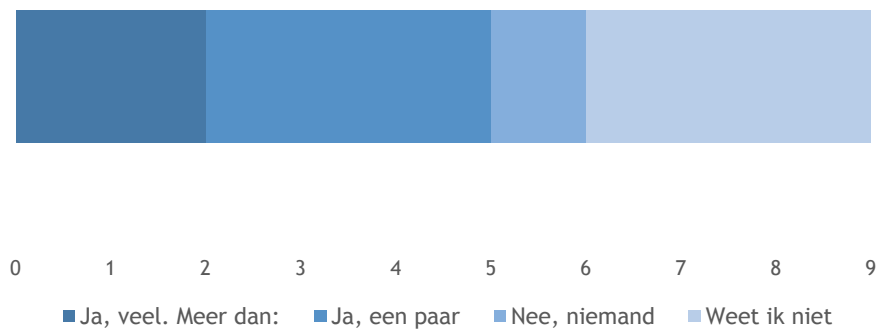
Wanneer denk je dat jullie thuis weer voldoende geld hebben?

8.8 Arme jongeren in de omgeving

Aan de respondenten is gevraagd of er jongeren in hun omgeving zijn die thuis ook niet veel geld hebben. Negen jongeren hebben op deze vraag een antwoord op gegeven. Een deel van de jongeren (3) geeft aan dat er een paar jongeren in hun omgeving zijn die thuis ook niet veel geld hebben. Een ander deel van de jongeren (3) zegt niet te weten of er andere arme jongeren in hun omgeving zijn. Van de overige jongeren zegt er één dat er geen andere jongere in zijn omgeving woont die ook arm is (1) en twee zeggen dat dit er veel zijn, dit geval meer dan vijf en meer dan twaalf (2).

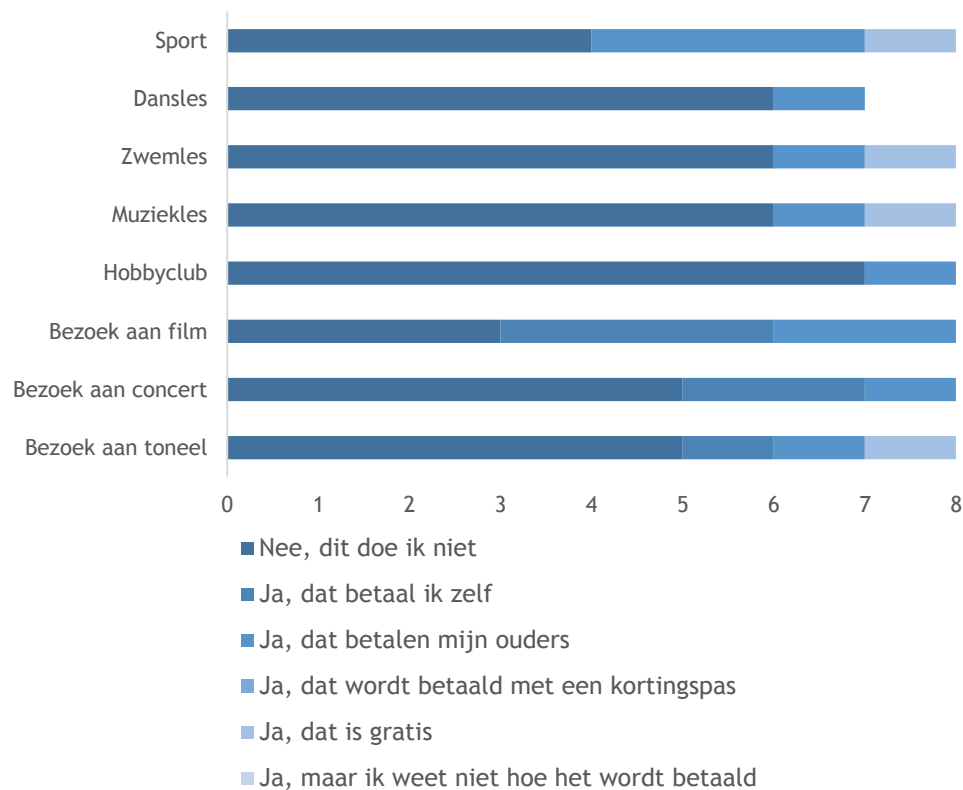
Zijn er vrienden of jongeren om je heen (bijvoorbeeld op school, in de buurt, etc.) die thuis ook niet veel geld hebben?

8.9 Activiteiten

Met betrekking tot de vragen over de activiteiten die jongeren doen en hoe deze betaald worden, is in de figuur hieronder te zien dat acht respondenten deze vragen hebben ingevuld met uitzondering van dansles (ingevuld door zeven respondenten). Wat opvalt is dat bij bijna activiteiten het aandeel jongeren dat de betreffende activiteit niet onderneemt lager is dan het aandeel jongeren dat de activiteit wel onderneemt. De twee uitzonderingen hierop betreffen sport, waar de helft (4) van de jongeren wel aan deelneemt en bezoek aan de film, wat vijf van de acht jongeren wel eens ondernemen. Van

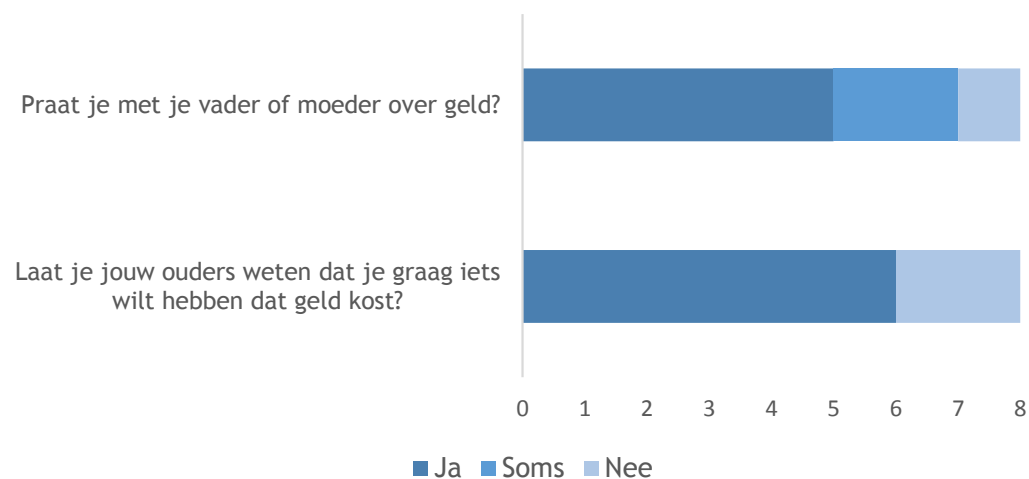
de respondenten zit er maar één op een hobbyclub. Te zien is dat de activiteiten het vaakst door de ouders (11) betaald worden. De respondenten maken geen gebruik van een kortingspas (dit kan van alles zijn) en beperkt gebruik van gratis activiteiten (4).

8.10 Met ouders praten over geld

Van de acht respondenten die de vraag hebben beantwoord of ze met hun vader of moeder over geld praten, geven op een na alle jongeren aan dit (soms) te doen.

Zes van de tien respondenten zeggen dat zij hun ouders laten weten als ze graag iets willen hebben dat geld kost. Twee jongeren geven aan dat zij hun ouders niet laten weten wanneer ze iets willen hebben dat geld kost.

8.11 Thuisituatie

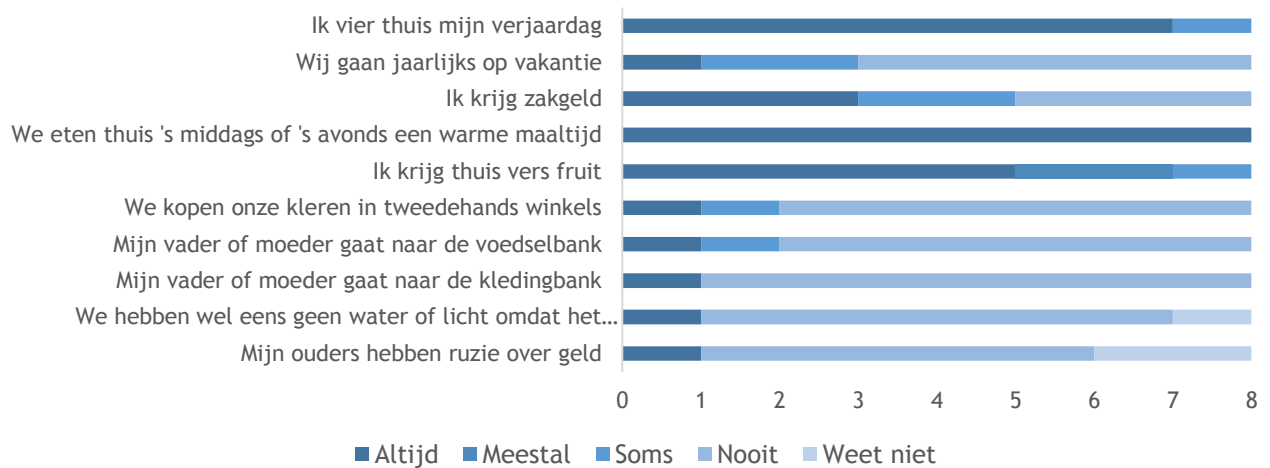
Met betrekking tot de thuisituatie van de jongeren valt op dat meer dan de helft van de respondenten die de vragen hebben ingevuld (5 van de 8) nooit (jaarlijks) op vakantie gaat. Slechts 1 gaat jaarlijks op vakantie. Op een na alle jongeren (7) vieren wel thuis hun verjaardag altijd. 1 respondent zegt soms zijn verjaardag te vieren thuis.

De minderheid van de respondenten (3) krijgt altijd zakgeld. Drie jongeren krijgen dit nooit. Alle respondenten (8) geven aan dat zij altijd 's middags of 's avonds een warme maaltijd eten thuis. Ook krijgt de meerderheid van de jongeren altijd (5) of meestal (2) vers fruit thuis.

Een groot deel van de respondenten zegt dat er thuis nooit gebruik wordt gemaakt van de voedselbank (6) of de kledingbank (7). Ook zeggen zes jongeren dat ze thuis nooit kleren kopen in tweedehands winkels. Dit betekent dat de andere respondenten dit altijd (1) of meestal (1) wel doen.

Een respondent zegt niet weten te of er wel eens geen water of licht is thuis omdat dit is afgesloten. Met uitzondering van één respondent die zegt dat dit altijd het geval is, zeggen de overige jongeren (13) dat dit nooit gebeurt.

Tot slot geven de meeste jongeren (5) aan dat hun ouders nooit ruzie maken over geld. Een jongere zegt dat dit altijd het geval is en 2 jongeren weten het niet.

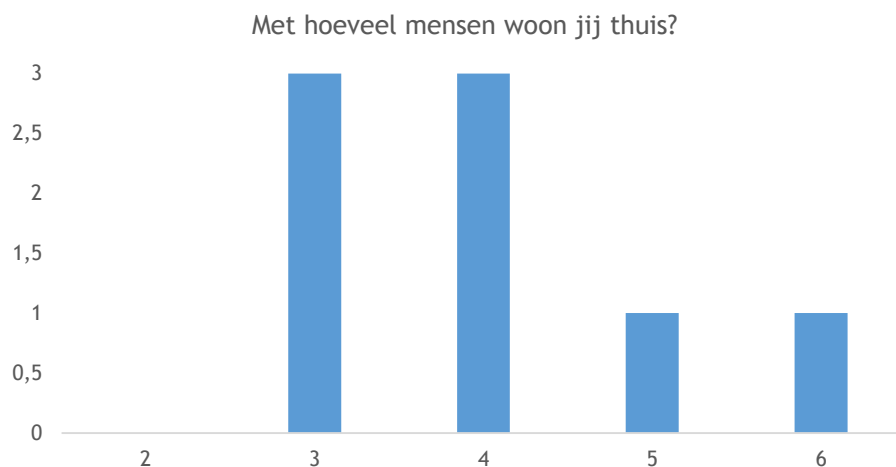

Op de stelling: "Als we thuis meer geld zouden hebben...", antwoordt het grootste deel van de respondenten (6) dat er wel iets zou veranderen, maar dat ze niet veel gelukkiger zouden zijn dan nu. De overige 2 respondenten die hebben gereageerd op de stelling zeggen dat er niet zoveel zou veranderen als ze thuis meer geld zouden hebben. Geen enkele jongere is dus van mening dat hij gelukkiger zou zijn als er meer geld was thuis.

Als we thuis meer geld zouden hebben...

De respondenten die hebben ingevuld met hoeveel mensen ze thuis wonen (8), leven gemiddeld met vier mensen in huis: minimaal drie en maximaal zes. Op één na alle jongeren (1) wonen met hun moeder en geen van de respondenten woont met hun vader, een nieuwe vriendin of vrouw van hun vader of met twee moeders of twee vaders. Wel wonen alle jongeren met broertjes of zusjes samen: dit varieert van één broertje of zusje tot vijf broertjes of zusjes.

Maar één van de acht jongeren die antwoord hebben gegeven op de vraag waarom ze arm zijn thuis, geeft als reden dat zijn vader geen betaald werk heeft, tegenover vier jongeren die als reden noemen dat hun moeder geen betaald werk heeft. Een deel van de jongeren ziet schulden (3) en een scheiding (3) ook als oorzaak van de armoedesituatie thuis. Twee respondenten geven aan dat zij ziekte van een van de gezinsleden als oorzaak zien van hun financiële situatie. In de categorie 'anders' die door één jongere is aangekruist, merkt deze respondent op dat hij niet arm is, maar dat hij weinig geld een betere verwoording vindt.

Vader geen betaald werk	Moeder geen betaald werk	Schulden	Ziekte van een van de gezinsleden	Scheiding	Anders
1	4	3	2	3	1

8.12 Adviezen aan de gemeente

Van de tien respondenten hebben er vier gereageerd op de vraag of er dingen zijn die ze nu missen in hun gemeente en die hen of andere jongeren met weinig geld zouden kunnen helpen. Een van de vier antwoordt ontkennend. De zaken die door de andere drie respondenten worden genoemd, betreffen activiteiten voor kinderen en ondersteunen bij dingen als vervoer naar school: *“Vervoer naar school want het OV is schreeuwend duur”*.

8.13 Overige opmerkingen

Aan het eind van de vragenlijst is gevraagd of de jongeren nog iets kwijt willen. Hier heeft maar één respondent gebruik van gemaakt om het volgende mede te delen: *“Zorg dat oudere kinderen ook kunnen sporten en niet alleen kinderen onder de 16.”*

8.14 Conclusies

Tien jongeren uit Heerde vulden de vragenlijst in. Schulden en scheiden worden onder andere als oorzaak van de financiële situatie thuis genoemd. De helft van de respondenten vindt het niet erg om thuis weinig geld te hebben.

De jongeren zouden graag meer leuke dingen willen doen (met familie) zoals naar de bioscoop of een pretpark gaan. Velen willen ook graag een keer op vakantie, andere kleding of sporten. Schooluitjes en cadeautjes voor feestjes kunnen niet altijd betaald worden. De helft van de jongeren zegt nooit (jaarlijks) op vakantie te gaan. Slechts drie jongeren krijgen altijd zakgeld.

Net zoals bij de opvoeders het geval is, is het voor het grootste deel van de jongeren onbekend wanneer de situatie thuis verbetert. De meerderheid van de jongeren verbergt de situatie thuis (een beetje) voor vrienden maar praat er wel met vrienden en ouders over.

Aanbevelingen voor de vier gemeenten naar aanleiding van het onderzoek

Werk aan een integrale aanpak van armoede

Uit het onderzoek blijkt dat de gezinnen ondersteuning kunnen gebruiken bij het geven van mogelijkheden aan hun kinderen om deel te nemen aan diverse activiteiten. Het zou goed zijn om aandacht hiervoor zo dicht mogelijk bij deze burgers te laten uitvoeren. Geef daarom een ambtenaar van 'Werk en Inkomen' een plaats in de wijk (sociale (wijk) teams), zodat signalen sneller en makkelijker gegeven en opgepikt kunnen worden. Daarnaast kan er meer worden samengewerkt met de particuliere instanties zoals de voedselbank, het Leger des Heils en de kerken. Deze organisaties hebben in de gemeenten een grote rol.

Het verdient aandacht om een samenwerking te starten met de maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij het ondersteunen van gezinnen in armoede. Het gaat dan zowel om de professionele organisaties (maatschappelijk werk, welzijnswerk enz.) als de bovengenoemde particuliere organisaties. Overleg en uitwisseling van activiteiten tussen de gemeenten en de organisaties kan voor opvoeders van en kinderen in armoede leiden tot verbeteringen in hun leefsituatie, namelijk door te komen tot een gemeenschappelijke visie op de wijze waarop de ondersteuning kan plaatsvinden, en daarmee tot een betere uitvoeringspraktijk. Elkaar aanvullen en versterken is de leidraad van de sturing van deze samenwerking door de gemeente.

Maak de mogelijkheden van regelingen (meer) bekend

Veel zaken waar opvoeders en jongeren behoefte aan hebben (uitstapjes, sporten, zwemles) kunnen gedeclareerd worden uit bijvoorbeeld het declaratiefonds, minimaregelingen en/of de activiteitenbijdrage. Blijkbaar zijn niet alle respondenten daarvan op de hoogte, gezien hun behoeften op dit vlak, terwijl deze beleidsmaatregel daar wel in voorziet. Het is belangrijk om hier (meer) aandacht voor te hebben bijvoorbeeld door er meer bekendheid aan te geven. Het is daarbij van groot belang aandacht te hebben voor laaggeletterdheid onder deze doelgroep: vooral in Hattem denkt de gemeente dat de lage respons daar ook mee te maken had. De aanbevolen integrale aanpak met maatschappelijke organisaties en particuliere initiatieven kan een grote bijdrage leveren aan het bekendmaken en betrekken van ouders en jongeren bij de voorzieningen die er voor hen bestaan.

Ondersteun opvoeders in armoede bij het opvoeden van hun kinderen

Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat armoede kan leiden tot minder gunstige opvoedingssituaties. Ook uit dit onderzoek blijkt weer dat de financiële problemen in het gezin het voor ouders moeilijker maakt om een gunstig opvoedklimaat te scheppen: ze voelen zich als opvoeder te kort schieten en vinden dat hun kind tekort komt. Ze ervaren stress en frustraties, en hun leefsituatie is doorgaans uitzichtloos.

Gezinnen die in armoede leven zijn gebaat bij hulp bij praktische en materiële zaken, door hen te wijzen op mogelijke voorzieningen als toeslagen, gemeentelijke voorzieningen en bijzondere bijstand. Maar minstens zo zinvol is het deze ouders te stimuleren en te ondersteunen bij het doorbreken van een eventuele negatieve cirkel in de opvoedkundige situatie. Ook opvoedondersteuning en sociaal-psychische begeleiding kan bij de samenwerking onderdeel zijn om de cirkel van armoede te doorbreken en kinderen meer toekomstperspectief te bieden. Ook hier kan een integrale aanpak en samenwerking met maatschappelijke organisaties en particuliere initiatieven een rol spelen.

Verbeter de informatie over het beheren van geld en het voorkomen van schulden

Veel van de ondervraagde opvoeders geven hun kind geen zakgeld en een aantal van de jongeren in dit onderzoek krijgt dit ook niet van hun ouders. Jongeren hebben van huis uit vaak geen goed voorbeeld gehad als het gaat om budgetbeheer en administratieve vaardigheden. Via het onderwijs kan hier

(meer) in geïnvesteerd worden. Het NIBUD heeft bijvoorbeeld onderwijsmateriaal gemaakt om de financiële zelfredzaamheid van jongeren te vergroten. En ook zijn er films over schulden onder jongeren in omloop. Dergelijke informatie werkt niet alleen preventief, maar kan ook meewerken om het taboe onder jongeren te doorbreken.

Behalve voor het onderwijs zijn er in toenemende mate vrijwilligersprojecten op wijkniveau beschikbaar gericht op het vergroten van de financiële zelfredzaamheid, zoals het project thuisadministratie van Humanitas en Schuldhulpmaatje van de kerken. Ook IDEA is een organisatie die zich hiermee bezighoudt en heeft bijvoorbeeld o.a. net in enkele gemeenten het project 'Mind your wallet' uitgevoerd. Ook voor opvoeders zou er meer preventieve aandacht moeten komen voor de schuldenproblematiek.

Maak armoede bespreekbaar: doorbreek het taboe

Opvoeders zeggen dat hun kinderen spanningen ervaren. Jongeren zeggen dat zij hun situatie soms verbergen. Armoede is een taboeonderwerp; dit blijkt ook uit het landelijke onderzoek dat het Verwey-Jonker Instituut voor de Kinderombudsman uitvoerde (Steketee et.al., 2013). Ook blijkt het uit het feit dat, ondanks de zeer vele inspanningen, veel gezinnen in armoede niet meededen aan dit onderzoek omdat zij zich mogelijk schamen. Het onderwijs, maar ook het welzijnwerk, jongerenwerk enz. zou een belangrijke rol kunnen vervullen in het bespreekbaar maken van het onderwerp.

Laat opvoeders en jongeren gericht en structureel meedenken over gemeentelijk armoedebeleid en versterk daarmee hun eigen kracht

De jongeren en opvoeders geven in dit onderzoek adviezen en tips aan andere opvoeders, jongeren en de gemeente. Jongeren en opvoeders zouden meer aangesproken kunnen worden op dit vermogen om (moeilijke) situaties zelf te beïnvloeden, bijvoorbeeld door hen te betrekken bij (de samenwerking rond) het armoedebeleid van de gemeente. Dit doorbreekt mogelijk ook het taboe dat er is rond armoede en geeft opvoeders en jongeren het gevoel dat zij van betekenis zijn voor de samenleving.

Maak ook gebruik van goede voorbeelden van beproefde methodieken en van tools voor beleidsparticipatie van jeugd. De gemeente zou (meer) met basisscholen themagericht kunnen werken of jongeren die zich in een armoedesituatie bevinden zouden zelf een peer-to-peer onderzoek (een onderzoek voor en door jongeren) kunnen laten uitvoeren met steun van de gemeente. Voor verdere inspiratie kan geput worden uit de handreiking effectief kindgericht armoedebeleid voor gemeenten die het Verwey-Jonker Instituut vervaardigde voor de Kinderombudsman (Mak en van Bommel, 2014).

Geef mensen een hengel, maar geef ze ook vissen

In veel gemeenten in Nederland is er discussie over de aard van de voorzieningen voor de minima. Moeten die wel op het niveau blijven van nu of moet er bezuinigd worden en in plaats daarvan mensen aanzetten tot meer vormen van eigen inkomsten? Uit het onderzoek in deze vier gemeenten blijkt dat veel mensen de bestaande voorzieningen, als ze die kennen, positief waarderen. Ook blijkt er een grote behoefte aan ondersteuning in natura door zowel de jongeren als de ouders. De jongeren willen meer leuke activiteiten kunnen ondernemen en de ouders willen hun kinderen die ook graag bieden. De huidige voorzieningen in de gemeenten maken het mogelijk dat ouders en jongeren concrete activiteiten in het hier en nu kunnen ondernemen. Deze 'vissen' hebben mensen nodig om het hoofd boven water te houden. In een samenwerkingsverband kan nagedacht worden, in overleg met ouders van en kinderen in armoede welke voorzieningen hen een goede leefsituatie in het nu bieden.

Het verbeteren van het perspectief voor de toekomst is de 'hengel' die ouders van en kinderen in armoede nodig hebben. Zelf activiteiten ondernemen om hun leefsituatie te verbeteren en daarmee hun eigen kracht te versterken, is hierbij het uitgangspunt. De jongeren geven bijvoorbeeld aan dat het hebben van een baantje een belangrijk punt hierbij is. Vanuit het minimabeleid, en de samenwerking daaromheen, kan het ondersteunen van het ontwikkelen van perspectieven voor kinderen en jongeren een goed speerpunt zijn. Mogelijkheden zijn: het tegengaan van schooluitval, het begeleiden van kinderen naar vervolgonderwijs, het ondersteunen bij een goede beroepskeuze, de deelname van kinderen en jongeren aan vrijwilligerswerk in sport- en hobbyclubs enz. Ook bij de ouders speelt dat het ondersteunen van het ontwikkelen van een perspectief op een betere toekomst door het nemen van initiatieven op het gebied van opleiding, werk vinden, vrijwilligerswerk doen, en deelnemen aan sporten, hobby's en cultuur- en natuuractiviteiten hun eigen kracht kan versterken. De hengel is voor de burgers in een armoedesituatie net zo belangrijk als de vissen.

Literatuur

Mak, J. & M. van Bommel (2014). *Handreiking aan Nederlandse gemeenten voor effectief kindgericht armoedebeleid*. Den Haag: Kinderombudsman i.s.m. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Steketee, M., Tierolf, B. & J. Mak (2014). *Kinderen in Tel. Databoek 2014*. Kinderrechten als basis voor lokaal jeugdbeleid. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Steketee, M., Tierolf, B. & J. Mak (2012). *Kinderen in Tel. Databoek 2012. Kinderrechten als basis voor lokaal jeugdbeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Steketee, M., Nederland, T., Mak, J., Gaag, R., Toorn, J. van den, Smits- van Wasberghe, E. van, Roebroek, L. en S. van Eerden, Oet, R. en C. Oosterwijk (2013). *Kinderen in armoede in Nederland*. Deel 1: Kinderen over Armoede. Deel 2: Volwassenen en Professionals over armoede. Deel 3: Gemeenten over armoedebeleid voor kinderen. Den Haag: Nationale Kinderombudsman en Verwey-Jonker Instituut

Bijlage 1 Vragenlijst opvoeders

1. In welke gemeente woont u?

- ☐ Elburg
- ☐ Oldebroek
- ☐ Hattem
- ☐ Heerde

2. Wat is uw gezinssamenstelling?

- ☐ Samenwonend/gehuwd en kind(eren) tussen de 0 en 10 jaar
- ☐ Samenwonend/gehuwd en kind(eren) tussen de 11 en 18 jaar
- ☐ Samenwonend/gehuwd en kind(eren) boven de 18 jaar
- ☐ Alleenstaande met kind(eren) tussen 0 en 10 jaar
- ☐ Alleenstaande met kind(eren) tussen de 11 en 18 jaar
- ☐ Alleenstaande met kind(eren) boven de 18 jaar
- ☐ Anders, namelijk:

3. Wat is de achtergrond van de financiële situatie van uw gezin?

(U kunt hier meerdere antwoorden invullen)

- ☐ Mijn partner heeft geen betaald werk
- ☐ Ik heb geen betaald werk
- ☐ We zitten in deze situatie door schulden (bv na faillissement)
- ☐ We zitten in deze situatie door ziekte van een van de gezinsleden
- ☐ We zitten in deze situatie door een scheiding
- ☐ Anders, namelijk:

4. Wanneer denkt u dat de financiële situatie van uw gezin verbeterd is?

- ☐ Binnen een maand
- ☐ Binnen een jaar
- ☐ Na een jaar
- ☐ Die verbetert nooit
- ☐ Dat weet ik niet, dat is onduidelijk

5. Kunt u in een paar zinnen vertellen hoe het voor u als opvoeder is om weinig geld te hebben?

6. Kruis aan in hoeverre de volgende twee stellingen op u van toepassing zijn:

	helemaal mee eens	beetje mee eens	niet mee eens of oneens	beetje mee oneens	helemaal mee oneens
Ik voel me als opvoeder tekort schieten in de opvoeding van mijn kind(eren)	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat mijn kind(eren) iets tekort kom(t)(en)	☐	☐	☐	☐	☐

7.a Zijn er dingen die u voor uw kind(eren) zou willen, maar die u ze nu niet kunt bieden?

7.b Wat doet u als opvoeder om dingen toch te kunnen doen of te kopen?

8. Heeft u tips voor andere opvoeders die weinig geld hebben?

9. Zijn er gezinnen om u heen die ook geldgebrek hebben?

- ☐ Ja, veel (meer dan 4)
- ☐ Ja, een paar
- ☐ Nee, niemand
- ☐ Weet ik niet

10. Kruis de antwoorden op de volgende vragen aan:

	Ja	Soms	Nee
Praat u met uw kind(eren) over geld?	☐	☐	☐
Heeft uw kind (of uw kinderen) last van spanningen door geldgebrek	☐	☐	☐
Praat/praten uw kind(eren) met anderen over het geldtekort?	☐	☐	☐
Probeer/proberen uw kind(eren) het geldgebrek te verbergen?	☐	☐	☐

11. In welke mate zijn onderstaande zaken voor u mogelijk?

	Altijd	Meestal	Soms	Nooit	Weet niet
Verjaardagsfeestje van mijn kind (eren) vieren	☐	☐	☐	☐	☐
Jaarlijks op vakantie gaan	☐	☐	☐	☐	☐
Maandelijks zakgeld geven aan mijn kind(eren)	☐	☐	☐	☐	☐
Elke dag een warme maaltijd eten	☐	☐	☐	☐	☐
Elke dag vers fruit eten	☐	☐	☐	☐	☐
Kleding in tweedehands winkels kopen	☐	☐	☐	☐	☐

12. Is uw kind/zijn uw kinderen lid van de volgende clubs of gaan ze wel eens uit, bijvoorbeeld naar de film? Geef alstublieft hieronder aan wat uw kind doet en hoe u hiervoor betaalt:

	Nee, dit doet/doen mijn kinderen niet	Ja, dat betaalt ons kind/onze kinderen zelf	Ja, dat betalen wij helemaal	Ja, dat wordt betaald met een korting(spas)	Ja, dat is gratis
Sport	☐	☐	☐	☐	☐
Dansles	☐	☐	☐	☐	☐
Zwemles	☐	☐	☐	☐	☐
Muziekles	☐	☐	☐	☐	☐
Hobbyclub	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan film	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan concert	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan toneel/ theater	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan museum	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan pretpart	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk:	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kruis de antwoorden op de volgende vragen aan:

	Niet van toepassing	Nee	Ja, dat betaalt ons kind/ onze kinderen zelf	Ja, dat betalen wij helemaal	Ja, dat betalen wij met een korting(spas)	Ja, dat is gratis
Ik kan mijn kind(eren) de spullen bieden die nodig zijn voor school (computer, boeken etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan mijn kind(eren) de spullen bieden die nodig zijn voor het sporten (kleding, sportschoenen, lidmaatschap)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn kind/onze kinderen kan/kun- nen mee met schoolreisjes	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn kind(eren) is/ zijn lid van de bibliotheek	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Zijn er zaken die u mist in uw gemeente die u en/of andere gezinnen met weinig geld zouden kunnen helpen?

15. Wilt u nog iets kwijt?

Bedankt voor invullen van de vragen. De gemeente wil graag met een aantal opvoeders verder praten over hoe het is om in armoede te leven. Als u het belangrijk vindt om daaraan mee te werken, zou u dan hieronder uw naam en emailadres en/of telefoonnummer willen opgeven, zodat wij u kunnen benaderen? Omdat we niet weten hoeveel mensen zich hiervoor opgeven, is het mogelijk dat we u niet benaderen wanneer zich genoeg mensen hebben opgegeven. Maar erg bedankt!

De antwoorden die u heeft ingevuld in deze vragenlijst worden anoniem verwerkt; dus in de rapportage voor de gemeente toe komt nergens een naam te staan en niemand komt te weten wat u precies gezegd heeft.

Als u het rapport dat wij maken voor de gemeente wilt ontvangen, dan kunt u ook hier uw emailadres invullen.

16a. Ik wil verder praten over het onderwerp armoede:

- ☐ Ja
☐ Nee

16b. Ik wil het rapport ontvangen:

- ☐ Ja
☐ Nee

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Bijlage 2 Vragenlijst jongeren

Geef je mening over armoede!

Waarschijnlijk denk je bij armoede al snel aan arme kinderen in Afrika. Maar in Nederland zijn er ook kinderen arm! Als je te weinig geld hebt, kan dat heel vervelend zijn. We willen graag van jou weten hoe dat voor jou is.

We willen je vragen om een vragenlijst in te vullen. Alle verhalen worden door een onderzoeksbureau, het Verwey-Jonker Instituut, verwerkt tot een rapport dat de gemeente wil gebruiken om iets te veranderen aan de armoedesituatie van jongeren in jouw gemeente! De vragenlijst is anoniem. Dat betekent dat niemand te weten komt wat jij hebt ingevuld.

Mocht je onduidelijkheden tegenkomen bij het invullen van de vragenlijst, dan kun je contact opnemen met: Jessica van den Toorn van het Verwey-Jonker Instituut. Telefoonnummer: 030-2302 222
Email: JvandenToorn@verwey-jonker.nl

1. In welke gemeente woon je?

- ☐ Elburg
- ☐ Oldebroek
- ☐ Hattem
- ☐ Heerde

2. Wat is je leeftijd?

- ☐ 9
- ☐ 10
- ☐ 11
- ☐ 12
- ☐ 13
- ☐ 14
- ☐ 15
- ☐ 16
- ☐ 17
- ☐ 18
- ☐ 19

3. Ben je een jongen of een meisje?

- ☐ Jongen
- ☐ Meisje

4a. Hoe is het voor jou dat jullie thuis niet veel geld hebben?

	Is niet erg	Beetje erg, maar niet ontzettend balen	Is ontzettend balen
Kruis een antwoord aan dat bij je past:	☐	☐	☐

4b. Kun je je antwoord toelichten?

5a. Zijn er dingen die je zou willen, maar die je niet kunt doen of kopen doordat jullie weinig geld hebben?

5b. Wat doe je zelf om die dingen toch te kunnen doen of te kopen?

6. Heb je een bijbaantje?

☐ Ja, uren per week:

☐ Nee

7. Moet je geld afgeven aan je ouders?

☐ Ja

☐ Een deel

☐ Nee

8. Heb je tips voor andere jongeren wat je kunt doen als je weinig geld hebt thuis?

9. Wanneer denk je dat jullie thuis weer voldoende geld hebben?

☐ Binnen een maand

☐ Binnen een jaar

☐ Langer dan een jaar

☐ Nooit

☐ Dat weet ik niet, dat is niet duidelijk

10. Hieronder staan een paar uitspraken over weinig geld hebben en vriendschap. Kun je het hokje (waar, beetje waar, niet waar) aankruisen dat bij jou past?

	Waar	Beetje waar	Niet waar
Ik verberg voor mijn vrienden dat wij thuis weinig geld hebben.	☐	☐	☐
Ik praat met mijn vrienden over het feit dat ik weinig geld heb.	☐	☐	☐
Ik ga soms niet naar een verjaardag van een vriend of vriendin, want ik heb geen geld om een leuk cadeau te kopen.	☐	☐	☐

Ik neem mijn vrienden niet mee naar huis, omdat ze dan zien dat wij geen geld hebben.	☐	☐	☐
Ik ga wel eens niet op schooluitjes omdat daar geen geld voor is.	☐	☐	☐

11. Zijn er vrienden of jongeren om je heen (bijvoorbeeld op school, in de buurt, etc.) die thuis ook niet veel geld hebben?

☐ Ja, veel. Meer dan:

- ☐ Ja, een paar
☐ Nee, niemand
☐ Weet ik niet

12. Ben je lid van de volgende clubs of ga je wel eens naar de film of toneel? *Kruis aan welke activiteiten je doet en hoe dat betaald wordt:*

	Nee, dit doe ik niet	Ja, dat betaal ik zelf	Ja, dat betalen mijn ouders	Ja, dat wordt betaald met een korting(spas)	Ja, dat is gratis	Ja, maar ik weet niet hoe het wordt betaald
Sport	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dansles	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zwemles	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muziekles	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hobbyclub	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan film	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan concert	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan toneel / theater	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bezoek aan museum	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Hieronder staan een paar uitspraken over jou en je ouders. Kun je het hokje (ja, soms, nee) aankruisen dat bij jou past?

	Ja	Soms	Nee
Praat je met je vader of moeder over geld?	☐	☐	☐
Laat je jouw ouders weten dat je graag iets wilt hebben dat geld kost?	☐	☐	☐

14. Kruis een van de antwoorden (altijd, meestal, soms, af en toe, nooit of wee niet) aan die aangeeft hoe de situatie bij jou thuis is:

	Altijd	Meestal	Soms	Af en toe	Nooit	Weet niet
Ik vier thuis mijn verjaardag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Wij gaan jaarlijks op vakantie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik krijg zakgeld	☐	☐	☐	☐	☐	☐
We eten thuis elke dag een warme maaltijd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik krijg thuis vers fruit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
We kopen onze kleren in tweede hands winkels	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn vader of moeder gaat naar de voedselbank	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn vader of moeder gaat naar de kledingbank	☐	☐	☐	☐	☐	☐
We hebben wel eens geen water of licht omdat het afgesloten is	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn ouders hebben ruzie over geld	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Reageer op de volgende stelling:

	Zou er niet zoveel veranderen	Zou er wel iets veranderen, maar zou ik niet veel gelukkiger zijn dan nu	Zou ik veel gelukkiger zijn dan nu
'Als we thuis meer geld zouden hebben...'	☐	☐	☐

16a. Met hoeveel mensen woon jij thuis?

16b. Ik woon thuis met: *Je kunt hier meerdere antwoorden aankruisen. Als je in twee huizen woont, kies dan het huis waar je het meeste woont.*

- ☐ Moeder
- ☐ Vader
- ☐ Nieuwe vriendin/vrouw vader
- ☐ Nieuw vriend/man moeder
- ☐ Twee vaders
- ☐ Twee moeders
- ☐ Broers, broertjes, zussen, zusjes. Aantal:

☐ Anders, namelijk:

17. Waarom zijn jullie arm? *(Je kunt hier meerdere antwoorden invullen)*

- ☐ Mijn vader heeft geen betaald werk
- ☐ Mijn moeder heeft geen betaald werk
- ☐ Door schulden
- ☐ Door ziekte van papa, mama, broertje en/of zusje
- ☐ Door scheiding
- ☐ Anders, namelijk:

18. Zijn er dingen die je nu mist in jouw gemeente die jou en/of andere jongeren met weinig geld zouden kunnen helpen?

19. Wil je nog iets kwijt?

Bedankt voor het invullen van de vragen. De gemeente wil graag met een aantal jongeren verder praten over hoe het is om in armoede te leven. Als je het leuk vindt om daaraan mee te werken, zou je dan hieronder je naam en je emailadres en/of telefoonnummer willen opgeven, zodat wij je kunnen benaderen.

Naam:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Omdat we niet weten hoeveel jongeren zich hiervoor opgeven, is het mogelijk dat we je niet benaderen omdat er zich al genoeg jongeren aanmelden. Maar bedankt voor het opgeven!

Colofon

Deze publicatie komt uit binnen het VWS programma De sociale gemeente, gericht op het versterken van de bestuurskracht van gemeenten op het sociale domein. Onderdeel van dit programma zijn de kennisdatabank en de vraaggestuurde kennis op maat. Zie hiervoor onze website www.wmotogo.nl.

Opdrachtgever	Ministerie van VWS Programma De sociale gemeente/Wmo to go
Auteurs	Drs. D.J. Mak M. van Dijk
Met medewerking van	J. van den Toorn, MSc. Drs. T. Nederland
Redactie	Prof. dr. J.C.J. Boutellier Dr. M.M.J. Stavenuiter
Omslag Uitgave	Ontwerppartners, Breda Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-90-5830-643-2

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2014

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Kennis cahier

In het voorjaar van 2014 deed het Verwey-Jonker Instituut onderzoek onder opvoeders en jongeren in de gemeenten Elburg, Oldebroek, Hattem en Heerde. Aanleiding was een motie in de gemeenteraad van Elburg. Om inzicht te krijgen in hoe opvoeders en jongeren in deze gemeenten armoede beleven, is een online vragenlijst uitgezet onder de doelgroep. Het resultaat is weergegeven in voorliggend rapport. Per gemeente wordt ingegaan op wat armoede voor opvoeders en jongeren betekent: hoe gaan ze ermee om en welke tips en adviezen hebben zij voor de gemeente? Het rapport wordt afgesloten met aanbevelingen om de consequenties van armoede voor opvoeders en jongeren in deze vier gemeenten te beperken

www.wmotogo.nl / www.verwey-jonker.nl

